

**”JOS LEIKIN TÄÄLLÄ PUOLELLA PIKKULEGOILLA, ÄLÄ SÄ TUU
TÄNNE SYÖMÄÄN NIITÄ”**

Sisarusryhmämalli päiväkodissa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus, sosionomikoulutus

Kevät, 2020

Anni Pollari
Jemina Löytty

Sosionomikoulutus
Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Tekijä	Anni Pollari ja Jemina Löytty	Vuosi 2020
Työn nimi	”Jos leikin täällä puolella pikkulegoilla, älä sä tuu tänne syömään niitä” Sisarusryhmämalli päiväkodissa	
Työn ohjaaja	Liisa Harakkamäki	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä tutkittiin sisarusryhmämallia päiväkodissa. Opinnäytetyön aihe valittiin kiinnostuksesta selvittää sisarusryhmämallin toimivuutta päiväkodissa sekä merkitystä lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Tavoitteena oli saada tietoa aiheesta, mallin hyödyistä ja haasteista. Opinnäytetyössä tutkittiin työntekijöiden näkemyksiä sisarusryhmämallin merkityksestä lapsen sosiaaliseen kehitykseen, sisarusryhmämallin toimivuutta sekä sisaruksen läsnäolon vaikutusta lapsen arkeen päiväkodissa.

Tietoperustassa tarkasteltiin päiväkodin arkea, ryhmää, sisarussuhteita, sosiaalista kehitystä varhaiskasvatuksessa sekä mallioppimista. Tutkimuksen aineisto kerättiin havainnoimalla kahdeksaa lasta yhteistyöpäiväkodin sisarusryhmässä neljän päivän ajan. Lapset olivat iältään 1–5-vuotiaita. Havainnoinnissa keskityttiin eri-ikäisten lasten sosiaaliseen kanssakäymiseen. Aineistoa kerättiin myös kyselyllä, joka lähetettiin 28 työntekijälle. Heistä seitsemän vastasi kyselyyn. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Sekä työntekijöiden vastauksissa että havainnoinnin tuloksissa korostui mallioppiminen. Sen koettiin kuitenkin hyödyttävän pienempiä lapsia enemmän kuin isompia. Pienemmät saavat mallia isommilta, mutta isompien ei koettu saavan mallia samalla tavalla. Isompien lasten sosiaalista kehitystä katsottiin edistävän sen, että he saavat olla esimerkkinä pienemmille ja oppivat huomioimaan kaikenikäisiä. Sekä havainnoinnin että kyselyn tuloksista kävi ilmi, että sisarukset tarkistelevat päivän mittaan toisen olevan vielä paikalla ja antavat pieniä hellyydenosoituksia, kuten halauksia, toisilleen. Työntekijät kokivat mallin toimivuuteen vaikuttavan muun muassa ryhmäkoon, henkilöstön pedagogisen osaamisen sekä tilojen suunnittelun.

Avainsanat Sisarusryhmämalli, mallioppiminen, sosiaalinen kehitys, sisarussuhteet
Sivut 35 sivua, joista liitteitä 6 sivua

Degree programme in Social Services
Hämeenlinna University Centre

Author	Anni Pollari and Jemina Löytty	Year 2020
Subject	“If I play with legos on this side, don’t you come here to eat them” Sibling group model in kindergarten	
Supervisors	Liisa Harakkamäki	

ABSTRACT

In this thesis study was made on a sibling group model in a certain kindergarten. The subject of the thesis started out with the authors interest to find out about sibling group model functionality in the kindergarten and what effect it has on children development of social skills. The aim was to get information about models benefits and challenges. In the thesis was studied employees views on sibling group models effects on children development of social skills, models functionality in the kindergarten and siblings presence effect on the childs day in the kindergarten. The basic information in this thesis is kindergarten everyday, sibling relationships, development of social skills from age one to six and social learning.

The research material was collected by observing eight children and by using questionnaire for the employees. As analysis method was used thematizing. Both in employees answers and observation results strongly came up social learning. Social learning was found more useful considering younger children than older ones. Younger children benefit from social learning from the older children but the social learning amongst the older ones wasn’t considered to be as great. Older children benefit with development of social skills was when they got to show example for the younger ones and learned to acknowledge all aged children. Both in observation and questionnaire results were revealed that siblings check throughout the day that the other sibling is still present and they give small endearments such as hugs to each other. According to employees group size, personnel pedagogic competence and planning of the space has an effect on the models functionality amongst other things.

Keywords sibling group model, social learning, development of social skills, sibling relations

Pages 35 pages including appendices 6 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	2
2.1	Päiväkodin arki	2
2.2	Ryhmä ja sisarusryhmä käsitteinä	3
2.3	Sisarussuhteet käsitteenä	3
2.4	Sosiaalinen kehitys varhaiskasvatusiässä.....	4
2.4.1	1–2-vuotiaat	5
2.4.2	2–3-vuotiaat	5
2.4.3	3–4-vuotiaat	5
2.4.4	4–6-vuotiaat	6
2.5	Mallioppiminen käsitteenä	6
3	AIEMPIA TUTKIMUKSIA	7
3.1	Sisarusrhmä vanhempien ja työntekijöiden näkökulmasta	8
3.2	Sisarusrhmä vuoropäiväkodissa	9
3.3	Sisarussuhteiden merkitys sosiaaliseen kehitykseen.....	10
4	TUTKIMUSPROSESSI	11
4.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	11
4.2	Laadullinen tutkimus.....	12
4.3	Aineistonkeruutavat.....	12
4.3.1	Lasten havainnointi päiväkodissa.....	13
4.3.2	Kysely työntekijöille.....	14
4.4	Aineiston analyysi.....	15
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	16
5.1	Mallioppiminen	17
5.2	Ryhmän vaikutus	17
5.3	Eri-ikäisten huomioon ottaminen	18
5.4	Leikki.....	20
5.5	Sisarussuhteet	20
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	21
7	POHDINTA.....	23
7.1	Sisarusrhmämallin toimivuuden kehittäminen	24
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	25
7.3	Opinnäytetyöprosessi	26
	LÄHTEET	27

Liitteet

- Liite 1 Kyselyn runko
- Liite 2 Havainnoinnin lupalomake
- Liite 3 Havainnointitaulukko

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen muutokset ovat viime aikoina olleet paljon esillä yleisessä keskustelussa. Muun muassa henkilöstörakenteeseen ja ryhmäkoon liittyvät asiat ovat olleet keskustelunaiheena. (ks. esim. Eskonen, 2018; Turunen & Kärkkäinen, 2019) Henkilöstön koulutustasoa on pyritty lakimuutoksin nostamaan (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 37). Tässä opinnäytetyössä sisarusryhmämallilla tarkoitetaan sellaista päiväkotia, jossa lapsiryhmät ovat muodostettu 0–5-vuotiaista lapsista. Sisarusryhmämalli vaatii työntekijöiltä paljon, kun lasten ikähaarukka ryhmässä on suuri ja kaikille tulee kuitenkin tarjota ikätasolleen sopivaa toimintaa. Tämän vuoksi mielestämme koulutustason nostaminen on positiivinen asia. Vaikka malli vaatii paljon, antaa se lapsille monia hyötyjä esimerkiksi kielen kehityksen ja sosiaalisten taitojen oppimisen kannalta. Harjoitteluissa sisarusryhmissä olemme havainneet pienempien lasten ottavan paljon mallia isommilta lapsilta, mitä pidämme positiivisena asiana.

Työn tilaajana on päiväkotia Etelä-Suomessa, joka ei halua tulla tunnisteeksi opinnäytetyössä, joten tutkimuksessa ei kerrota kyseisestä päiväkodista tarkemmin. Olemme molemmat toimineet päiväkodissa sellaisessa ryhmässä, jossa on lapsia 1-vuotiaista 5-vuotiaisiin. Eri-ikäisten samassa ryhmässä olemisen hyödyistä ja haasteista meillä oli siis jo ennen opinnäytetyön aloittamista jonkinlainen käsitys. Sisarusryhmiin liittyvä aihe valittiin opinnäytetyölle, sillä halusimme saada asiasta lisää teoreettista ja tutkimustietoa. Halusimme myös selvittää, miten sisarusryhmämalli päiväkodissa toimii käytännössä. Sosionomiopinnoissa suuntaudumme molemmat varhaiskasvatukseen ja haluamme työskennellä päiväkodissa, minkä vuoksi sisarusryhmämallin hyödyt ja haasteet kiinnostavat.

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen ja tutkimuskysymyksinä ovat seuraavat: Mitä näkemyksiä työntekijöillä on sisarusryhmämallin merkityksestä lapsen sosiaaliseen kehitykseen? Miten sisarusryhmämalli toimii päiväkodissa? Sekä minkälainen merkitys sisaruksen läsnäololla on lapsen arkeen päiväkodissa? Kysymyksiin päädyttiin oman kiinnostuksen sekä työelämäyhteistyön toiveiden perusteella. Tilaajapäiväkoti toivoi, että aihetta tutkittaisiin lasten näkökulmasta eli miten malli nähdään lasten mielestä. Me taas halusimme pedagogisen näkemyksen asioista eli työntekijöiden ammatillisen mielipiteen. Työntilaajan toiveen ja oman kiinnostuksen kautta päädyttiin valitsemaan tutkimuskysymykset. Tutkimuksen hypoteesina on, että malli tukee lapsen sosiaalista kehitystä ja että se vaatii työntekijöiltä paljon toimiakseen. Sisarusryhmämalli on ollut kyseisessä päiväkodissa käytössä vasta puolisen vuotta, minkä vuoksi yhdeksi tutkimuskysymykseksi tuli selvittää mallin toimivuutta päiväkodissa.

2 TEOREETTINEN VIIITEKEHYS

Opinnäytetyön tutkimustehtävään kiinnittyvät käsitteet päiväkodin arki, ryhmä ja sisarusryhmä käsitteinä, sisarussuhteet käsitteenä, lapsen sosiaalinen kehitys varhaiskasvatusiässä sekä mallioppiminen. Päiväkodin arki on valittu käsitteeksi, koska se liittyy olennaisesti opinnäytetyöhön. Havainnointi toteutetaan päiväkotiympäristössä, joten päiväkodin arkirytmien ymmärrys on tärkeä tutkimuksen kannalta. Sisarussuhteita tarkastellaan, koska sisarusryhmämalli mahdollistaa sisarusten samassa ryhmässä olemisen ja yhtenä tutkimuskysymyksenä on sisaruksen läsnäolon merkitys.

Tutkimuksessa selvitetään eri-ikäisten samassa ryhmässä olemisen merkitystä sosiaaliseen kehitykseen sekä sisarusryhmämallia ylipäätään. Siksi on tärkeää avata lapsen sosiaalista kehitystä varhaiskasvatusiässä. Tutkimuksen hypoteesina on, että nuoremmat lapset jäljittelevät vanhempien lasten toimintaa ja oppivat sitä kautta mallista. Tästä syystä mallioppiminen on valittu teoreettiseen viitekehykseen.

2.1 Päiväkodin arki

Varhaiskasvatusta ohjaavat monet eri lait ja asetukset, joista keskeisimpinä mainittakoon Varhaiskasvatustalaki (540/2018), Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 sekä YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (Unicef, n.d.). Varhaiskasvatustalassa (540/2018) säädetään varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta, lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta. Laissa on myös määritelty tavoitteet varhaiskasvatukselle sekä määritelty henkilöstön mitoitus ja rakenne. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2018, ss. 7–8) pohjautuvat varhaiskasvatustalakiin ja niiden tarkoituksena on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista sekä kehittämistä. Perusteet myös edistävät laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteuttamista. Perusteissa määritellään keskeiset tavoitteet ja sisällöt varhaiskasvatukselle, määrätään sekä huoltajien kanssa tehtävästä että monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä.

Päiväkodeissa arkirytmistö koostuu tietyistä toiminnoista, vaikkakin toiminnan sisältö vaihtelee päiväkodin mukaisesti. Nämä yleiset toiminnot alkavat lapsen saapumisesta päiväkotiin, jolloin työntekijät ovat vastassa tervehtimässä. Ennen aamupalaa lapset saavat leikkiä vapaasti ja aamupalan jälkeen on yleensä aamupiiri eli yhteinen päivänaloitus. Tämän jälkeen on ohjattua toimintaa, jonka työntekijät ovat suunnitelleet. Ennen lounasta lapset pääsevät leikkimään ulos. Syömisen jälkeen on lepoaika, jolloin lapset saavat nukkua päiväunet tai vain rauhoittua, mikäli eivät halua nukkua tai vanhempien kanssa on niin sovittu. Välipalan jälkeen päiväkodissa mennään joko ulos tai jäädään sisälle leikkimään kotiinlähtöön saakka. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen, 2009, s. 166)

Arkirytmin toiminnot perustuvat sekä kasvatuksellisiin että käytännöllisiin syihin. Lapsen kasvu ja kehitys edellyttää säännöllistä ruokailua ja lepoa sekä ulkoilua. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen, 2009, s. 166) Arjen toiminnoissa lapsille opetetaan muun muassa ruokailuun liittyviä pöytäta-
poja, toisten huomioon ottamista sekä konkreettisia taitoja, kuten saksien käyttöä. Myös puukeutuminen, riisuminen sekä hygienia- ja siisteyskasvatus kuuluvat päiväkodin arkeen. (Opetushallitus, 2018, ss. 25–26)

2.2 Ryhmä ja sisarusryhmä käsitteinä

Opinnäytetyössä ryhmällä tarkoitetaan päiväkodin sisarusryhmiä, joita tutkimuksessa havainnoidaan. Ryhmä muodostuu, kun joukko ihmisiä täyttää ryhmälle ominaiset piirteet. Niitä ovat yhteinen tavoite tai tarkoitus sekä sovitut säännöt ja rajat. Ryhmällä on usein johtaja, ryhmäläisillä on työnjako ja roolit. Jotta ihmisjoukko muodostaa ryhmän, heidän välillään tulee olla myös vuorovaikutusta. Ryhmädynamiikka on ryhmään kuuluvien henkilöiden tapa toimia sen sisällä. Henkilöiden käytös ryhmässä määräytyy muiden kautta ja heidän yhteisestä vuorovaikutuksestaan. Ryhmädynamiikan toimivuudella on iso osa yksittäisten henkilöiden kokemukseen ryhmän ilmapiiristä. (Kopakkala, 2011, ss. 36–37)

Sisarusryhmällä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä sellaista päiväkotiryhmää, jossa on kaikenikäisiä lapsia ensimmäisestä ikävuodesta viidenteen ikävuoteen. Tällainen ryhmämalli mahdollistaa sisarusten olemisen samassa ryhmässä iästä riippumatta. Sisaruksen läsnäolon lisäksi sisarusryhmämalli mahdollistaa sen, että lapsi saa olla samassa ryhmässä koko päivähoitoaikansa eikä hänen tarvitse vaihtaa ryhmää iän mukaan.

2.3 Sisarussuhteet käsitteenä

Nykypäivänä perheiden monimuotoisuus on yleisempää kuin aikaisemmin. Sisarusia voivat olla biologiset sisarukset, jolloin molemmat vanhemmat ovat samat. Lapsella voi olla puolisisarus, jolloin toinen vanhemmista on sama. Toisaalta uusioperhe eli molempien lasten vanhemmat ovat uudessa suhteessa, voi tuoda lapselle sisaruspuolia, jolloin biologista sisaruutta ei ole. Vaikka sisarus ei olisikaan biologisesti sisarus, voi sisarussuhde silti vastata biologisten sisarusten suhdetta. (American Academy of Pediatrics, 2015)

Nina Howe ja Holly Recchia (2014) toteavat, että sisarussuhde tarjoaa lapselle hyvän mahdollisuuden sosiaalisten, tunne- ja kognitiivisten taitojen sekä moraalikäsitteiden oppimiseen. Sisarussuhde edesauttaa lapsen ymmärryksen kehittymistä toisten tunteiden ja ajatusten suhteen yhteisten leikkien ja yhdessä vietetyn ajan kautta. Yhdessä leikkiessä lapset oppivat, kuinka toimitaan toisten kanssa, kuinka ristiriitoja ratkaistaan sekä kuinka positiivisia ja negatiivisia tunteita säädellään sosiaalisesti hyväksyttävillä

tavoilla. Leikkiessä sisarukset voivat myös oppia jäljittelemällä toistensa toimintaa.

Myös Liisa Keltikangas-Järvisen (2012, ss. 65–66) mukaan sisarukset antavat hyvän pohjan sosiaalisten taitojen harjoittamiselle. Sisarusten kesken opitaan muun muassa antamista ja jakamista sekä toisesta huolehtimista. Sisarusten välillä opitaan myös sosiaalisia sääntöjä sekä niiden soveltamista erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Mallioppimisellakin eri-ikäiset sisarukset oppivat sosiaalisia taitoja sekä toisten ihmisten kanssa selviytymistä. Monesti nuorempi sisarus kulkee vanhemman sisaruksensa perässä ja jäljittelee tätä monessa asiassa ja haluaa samoja asioita kuin hän. Vanhemman sisaruksen antama malli usein nopeuttaa nuoremman sisaruksen kehitystä, koska nuorempi sisarus alkaa harjoitella erilaisia taitoja aikaisemmin vanhemman sisaruksen mallin avulla.

Eeva-Liisa Kronqvist (2006, s. 174) kirjoittaa Azmitian ja Hesserin tutkimuksesta, jossa havaittiin nuorempien sisarusten jäljittelevän ja seuraavan enemmän vanhemman sisaruksen toimintaa ongelmatilanteissa kuin muiden lasten. Nuoremmat myös kysyivät neuvoa todennäköisemmin sisareltaan kuin muilta lapsilta. Tutkimuksessa havaittiin myös, että vanhemmat sisarukset muita lapsia todennäköisemmin ohjasivat ja neuvoivat sisaruksiinsa ongelmatilanteiden ratkaisussa.

2.4 Sosiaalinen kehitys varhaiskasvatusiässä

Kronqvist (2017, s. 16) kertoo varhaiskasvatusiässä lapsessa tapahtuvia sosiaalisen kehityksen askeleita olevan emotionaalisen vakauden lisääntyminen, jolloin hän pystyy säätämään tunteitaan toisten seurassa. Syntyvä kyky odottaa tarpeen tyydytystä pidempään ja sietää ympärillä tapahtuvia muutoksia, jotka ovat tarpeellisia muiden lasten kanssa. Lapselle kehittyvä myös kyky kertoa omista kiinnostuksen kohteista toisille lapsille ja ymmärrys toisten tarkoituseristä lisääntyy. Vuorovaikutustaidot kehittyvät koko varhaiskasvatuksen ajan, joillain lapsilla nopeammin kuin toisilla.

Sosiaaliseen kehitykseen kuuluu muun muassa toisten huomioimisen, sosiaalisten sääntöjen sekä empatiakyvyn kehittyminen. Lapsi oppii toimimaan muiden ihmisten kanssa ja oppii tunnistamaan sekä huomioimaan muiden tunteet omien tunteiden tunnistamisen ja säätelyn lisäksi. Leikki on lapselle ominainen tapa oppia uutta, joten myös sosiaalisia taitoja sekä muiden kanssa olemista lapset oppivat leikkiessään yhdessä. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään sosiaalista kehitystä varhaiskasvatusiässä tarkemmin. (MLL, 2017a; MLL, 2017b; MLL, 2017c; MLL, 2017d; MLL, 2018)

2.4.1 1–2-vuotiaat

Lapsen sosiaalinen kehitys alkaa ensimmäisen ikävuoden jälkeen sääntöjen ja rajojen opettelulla. Aluksi pelkkä sanallinen kieltäminen ei riitä, jos lapsi tekee jotakin kiellettyä, vaan hänet täytyy nostaa pois tästä toiminnasta. Lähempänä kahta vuotta lapsi alkaa testata tekojen seurauksia ja hakea rajoja sille, mitä voi tehdä ja mitä ei. Kieltämisen ei kuitenkaan pidä olla pääosassa, vaan kannustamalla, kehumalla ja luottamalla voidaan vaikuttaa siihen, kuinka oma-aloitteinen ja aktiivinen lapsesta kehittyy. (MLL, 2017a)

Leikin avulla lapsi alkaa opetella sosiaalisia taitoja ja elämän pelisääntöjä. Vaikka tämän ikäinen lapsi ei vielä hirveästi leiki yhdessä muiden lasten kanssa, jäljittelee hän muiden toimintaa leikeissään. Kahden ensimmäisen ikävuoden aikana lapsi toimii itsekeskeisesti eikä vielä ymmärrä syy-seuraus-suhteita. Tyypillistä on esimerkiksi lelun ottaminen toisen kädestä, jolloin hänelle tulee selittää, ettei niin saa tehdä. Vähitellen muiden huomioiminen alkaa kehittyä. Lapsen sosiaaliselle kehitykselle on tärkeää tässä ikävaiheessa yhdessä tekeminen, vuorovaikutus lapsen kanssa sekä leikkiminen. (MLL, 2017a)

2.4.2 2–3-vuotiaat

Kaksivuotias alkaa nauttia muiden lasten seurasta ja tämän ikäisellä voi olla jo kavereita, joiden näkeminen ilahduttaa. Hän ei kuitenkaan välttämättä leiki vastavuoroisesti yhdessä muiden kanssa, vaan lapset leikkivät rinnakkain. Tämän ikäisellä on vielä vaikeuksia jakaa lelujaan, joten aikuisen opastusta tarvitaan. Lapsen empatiakyky alkaa kuitenkin jo kehittyä ja hän oppii osoittamaan myötätuntoa muita kohtaan. Kolmannen ikävuoden lähestyessä lapsi alkaa pikkuhiljaa jo tunnistamaan ja ottamaan huomioon muidenkin tunteita. (MLL, 2017b)

2–3-vuotiaan leikeissä korostuvat rooli- ja kuvitteluleikit, joiden avulla jäljitellään muita. Tämän avulla lapsi pääsee kokeilemaan toisen roolissa olemista, mikä edesauttaa empatiakyvyn kehittymistä. Lapselle tärkeää on tässä iässä yhdessä tekeminen, hassuttelu sekä peuhaaminen. Lapselle vanhemmat ja muut aikuiset toimivat niin sanottuina peleinä, joiden avulla lapsi alkaa kehittää minäkuvaansa eli käsitystään siitä, millainen hän on. (MLL, 2017b)

2.4.3 3–4-vuotiaat

3-vuotiaista osa on jo aloittanut päivähoiton ja osa aloittaa sen tässä iässä, jolloin he alkavat harjoitella ryhmässä toimimista. Kolmevuotias alkaa kaivata muita lapsia leikkeihinsä, vaikka sosiaaliset taidot eivät olekaan vielä täysin kehittyneet. Muiden kanssa toimiessa nämä taidot hiljalleen

hioutuvat. Lelujen jakaminen ja oman vuoron odottaminen on helpompaa, kun lapsi lähestyy neljättä ikävuotta. (MLL, 2017c)

Läheiset ihmissuhteet ovat lapselle rikkautta ja päivähoidon aloittaessa lapsi voi niitä muodostaa esimerkiksi päiväkodin työntekijöiden ja muiden lasten kanssa. Muiden lasten kanssa 3–4-vuotias alkaa olla rennompia ja vapautuneempia kuin aiemmin ja hän leikkii mielellään roolileikkejä. Vanhempien kanssa vietetty yhteinen aika on silti tärkeää ja lapsi haluaakin jakaa yhteisiä arjen asioita vanhempiansa kanssa. Myös huumori alkaa kehittyä ja lapsi sekä osoittaa rakkautta ja ihailua vanhemmilleen että haluaa itsekin näiden osoitusten kohteeksi. (MLL, 2017c)

2.4.4 4–6-vuotiaat

Neljävuotias osaa jo aiempaa paremmin ottaa toiset huomioon, mutta hänellä on vielä vaikeuksia hallita tunteitaan. Neuvottelutaidot alkavat kuitenkin kehittyä ja lapsi alkaa neuvotella ja käyttää kieltä aiempaa enemmän ristiriitatilanteissa käsiksi käymisen sijaan. Rooli- ja mielikuvitusleikit ovat edelleen suosiossa, mutta niiden rinnalle tulevat yksinkertaiset sääntöleikit. Kun muiden lasten kanssa yhdessä tekeminen ja oleminen lisääntyy, alkaa lapsi verrata omia kykyjään ja taitojaan toisiin. Itsetunnon kehitykseen vaikuttaa siis toiset lapset ja heidän joukossaan pärjääminen. Empatian sekä neuvottelutaitojen lisäksi moraalikäsitys alkaa muodostua. Esimerkiksi muiden kanssa leikkiessä lapsi ottaa kantaa oikeudenmukaisuuteen sekä oikeaan ja väärään. Myös hyvän ja pahan erot ovat pohdinnan kohteena. (MLL, 2017d)

5-vuotiaana lapsi kiinnostuu leikeistä, joissa on selkeät säännöt, mutta häviäminen voi edelleen olla vaikeaa. Kaverisuhteet ovat tässä iässä tärkeitä ja alkavat olla kestäviä. Koska sosiaaliset taidot ovat jo hioutuneet paremmiksi kuin aiemmin, kavereiden kanssa neuvotellaan ja joustetaan. Myös tunteita lapsi osaa jo pukea sanoiksi. Paremmat sosiaaliset taidot, neuvottelutaidot, muiden huomioiminen sekä moraalikäsityksen kehittyminen vaikuttavat siihen, että lapset ovat taitavia yhteisleikeissä. Oikeudenmukaisen kohtelun tunnistaminen voi aiheuttaa kunnan suuttumisen, jos lapsi kokee tulevansa kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti. (MLL, 2018)

2.5 Mallioppiminen käsitteenä

Mallista oppiminen tapahtuu tietoisesti tai tiedostamatta. Jäljittelemällä muita ihmisiä, lapsi oppii monenlaisia taitoja, kuten sosiaalisia ja motorisia taitoja, asenteita ja mielipiteitä. Mallia lapsi ottaa sekä vanhemmiltaan, muilta aikuisilta, sisaruksiltaan että muilta lapsilta. Keskeisessä roolissa on siis toimintaympäristö sekä vuorovaikutus muiden kanssa. Lapsi jäljittelee ensin toisten toimintaa ja käyttäytymistä ja vasta myöhemmin alkaa omaksumaan myös mielipiteitä ja asenteita. (Kiintymysvanhemmuusperheet ry, 2019)

Albert Bandura on luonut mallioppimisteorian, jonka mukaan lapsi oppii aikuiselta tai itseään vanhemmalta henkilöltä parhaiten mallioppimisen kautta. Bandura on tutkinut, että lapsi oppii nopeasti ja ilman toistoa tarkkailemalla sosiaalista ympäristöään. Tämä ei tarkoita, että lapsi matkisi kaikkea näkemäänsä, vaan valikoi mallioppimisen syy–seuraussuhdetta miettimällä. Matkimiseen on yleensä jokin motivaatio, mikä herättää lapsessa mallioppimisen, esimerkiksi toisen kehuminen. Mallioppimista voi tapahtua myös ilman ulkoista motivaatiota, jos käytös on lapsen mielenkiinnon kohteeseen liittyvää. (Kiintymysvanhemmuusperheet ry, 2019)

Kuuluisa Bobo-nukke -koe on hyvä esimerkki, miten mallioppimista tapahtuu lapsessa. Stanfordin yliopistossa tehdyssä kokeessa testiryhmään kuului 3–6-vuotiaita lapsia. Kolmeen eri ryhmään jaetut lapset näkivät jokainen ensin, miten aikuinen käyttäytyy Bobo-nukkea kohtaan. Sen jälkeen lapset menivät huoneeseen Bobo-nuken kanssa. Lapset, jotka olivat nähneet aikuisen toimivan aggressiivisesti nukkea kohtaan, toimivat todennäköisemmin myös itse näin. Lapsi, joka oli nähnyt aikuisen toimivan rauhanomaisesti toimi myös itse rauhallisesti nukkea kohtaan. (Nolen, n.d.)

3 AIEMPIA TUTKIMUKSIA

Aikaisemmiksi tutkimuksiksi opinnäytetyöhön valittiin Veera Kokon (2015) opinnäytetyö, jossa tutkittiin vanhempien ja lasten näkökulmaa sisarusryhmien positiivisista asioista ja siitä, miten ne tukevat lasten kehitystä. Toiseksi valittiin Suvi Pehkosen (2015) vuoropäiväkodissa tehty Pro gradu -tutkimus sisarusten välisestä oma-aloitteisesta vuorovaikutustoiminnasta ja sisarusien kokemuksista samassa ryhmässä toimimisesta. Kolmanneksi valikoitui Ulla Rannikon (2008) väitöskirja sisarussuhteiden merkityksestä sosiaaliseen kehitykseen. Tästä väitöskirjasta käsitellään ainoastaan ensimmäistä osaa, koska se liittyy varhaiskasvatukseen lapsiin.

Nämä tutkimukset valittiin aikaisemmiksi tutkimuksiksi opinnäytetyöhön, koska ne liittyvät sisarusryhmiin, sisarussuhteisiin sekä niiden merkitykseen sosiaalisen kehityksen kannalta. Tutkimuksien tuloksia on myös mahdollista verrata tämän tutkimuksen tuloksiin, koska tutkimusnäkökulma on samankaltainen. Kaikissa näissä tutkimuksissa kävi ilmi mallioppimisen merkitys sisarusryhmissä sisarusten välillä. Suomalaisia sisarusryhmiä koskevia tutkimuksia löytyi jonkin verran, mutta juuri tämän opinnäytetyön tutkimusaiheeseen liittyviä melko huonosti.

3.1 Sisarusryhmä vanhempien ja työntekijöiden näkökulmasta

Veera Kokon (2015) opinnäytetyössä selvitettiin vanhempien ja työntekijöiden näkökulmaa positiivisiin asioihin sisarusryhmissä ja sitä, miten ne tukevat lasten kehitystä. Toiseksi tutkittiin sisarusryhmien tuomia haasteita ja miten niitä voitaisiin kehittää. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja aineistonkeruutapoina olivat lasten havainnointi, kysely vanhemmille sekä työntekijöiden haastattelu. Tutkimustuloksissa tuli ilmi, että vanhemmat kokivat pääasiassa sisarusryhmät hyväksi lapsien kehityksen kannalta. Heidän mielestään lapset oppivat toimimaan paremmin eri-ikäisten lasten kanssa ja pienemmät oppivat toimimalleja vanhemmilta lapsilta. Vanhemmat lapset taas oppivat ottamaan pienempiä paremmin huomioon. Vanhemmat kokivat ryhmän järjestelyt toimiviksi. Jokainen lapsi sai iälleen sopivaa tekemistä ja lapsi sai yksilöllistä huomiota. Kehitettäviä asioita oli etenkin vanhempia lapsia ajatellen. Tuloksista kävi ilmi, että vanhemmat eivät kokeneet vanhemmille lapsille jäävän tarpeeksi aikaa, kun pienet vievät sitä niin paljon. Vanhemmat lapset eivät myöskään saa samaa mallioppimista, mitä pienet saavat heiltä. Toiminnan puute ja sen helppous nousi myös yhdeksi vanhempien huolenaiheeksi isompien lasten kohdalla. (Kokko, 2015, ss. 6, 17, 27)

Työntekijöiden näkemykset tutkimustuloksissa olivat samankaltaisia vanhempien vastausten kanssa. Myös he kokivat, että pienten lasten mallioppiminen vanhemmilta lapsilta tuki heidän kehitystään ja vanhemmat lapset taas oppivat huolehtimaan pienemmistä ja toimimaan heidän kanssaan. Havainnointi vahvisti tätä näkemystä. Työntekijöiden mielestä pienemmät oppivat paljon sosiaalisia taitoja isommilta lapsilta. Ryhmän kordinomaisuus koettiin sekä työntekijöiden että vanhempien mielestä hyväksi asiaksi. Arjen sujuminen eri ikäisten kanssa koettiin sisarusryhmän positiiviseksi asiaksi, kuten asioiden porrastaminen ja pienryhmätoiminnan toimivuus. Ryhmän joustavuus päivähoitopaikkojen suhteen oli hyvä asia, koska lapsen iällä ei ollut väliä. (Kokko, 2015, ss. 28–29)

Vaikka eri-ikäisten ryhmän arjen sujuvuus koettiin hyväksi asiaksi, etenkin uuden sisarusryhmän aloittaminen tuotti paljon haasteita työntekijöiden mielestä. Käytännön asioiden saaminen kuntoon koettiin haasteeksi, kuten esimerkiksi jokaisen lapsen kehityksen mukainen toiminta ja nukkumisjärjestelyt. Myös toimintaympäristön tekeminen sopivaksi kaiken ikäisille aiheutti ongelmia. Suurimmat haasteet työntekijöiden mielestä tulivat nimenomaan lasten suuresta ikäjakaumasta. (Kokko, 2015, ss. 33–35)

3.2 Sisarusryhmä vuoropäiväkodissa

Suvi Pehkonen (2015) tutki pro gradussaan vuoropäiväkodin sisarusryhmässä sitä, millaista toimintaa sisarusten välisissä oma-aloitteisissa vuorovaikutustilanteissa näkyi. Lisäksi hän tutki lasten kokemuksia toimimisesta samassa ryhmässä sisaruksen kanssa. Hän toteutti tutkimuksen havainnoinnalla viittä sisarusparia eli yhteensä kymmentä lasta. Lisäksi hän haastatteli teemahaastattelulla lapsia sekä videoidessaan havainnointia hän teki pieniä spontaaneja haastatteluja. Teemahaastattelussa hänellä oli tietyt etukäteen valitut teemat sekä tarkentavia kysymyksiä mietittynä valmiiksi, joiden pohjalta hän lapsia haastatteli. (Pehkonen, 2015, 32–36, 38)

Pehkonen havainnoi paljon vuorovaikutustilanteita, joista merkitykselliset näkyivät hänen mukaansa useimmiten leikki-tilanteissa. Sisarukset hakeutuivat paljon samoihin leikkeihin, mutta Pehkonen aineistossa sisarukset eivät kuitenkaan leikkineet vain kahdestaan. Heidän leikeissään oli muitakin lapsia mukana. Sisarusten välisiä kahdenkeskisiä vuorovaikutustilanteita olivat lähinnä esimerkiksi hyvänyön toivotukset ja muut leikkien ulkopuoliset tilanteet. (Pehkonen, 2015, 44–45)

Teemahaastatteluihin osallistui varsin heterogeeninen joukko sisarusia. Näin ollen sisarustenväliset suhteet ja vuorovaikutuksen laatu vaihtelivat suuresti haastateltavien välillä. Pehkonen tutkimuksessa ei ilmennyt sisarusparien välisen yhteyden olevan millään lailla lapsien toimintaa tai kehitystä haittaava asia eikä tutkimusryhmässä olleiden sisarusten toimiminen samassa ryhmässä näyttäytynyt muutenkaan lasten tai ryhmän kannalta negatiivisena asiana. (Pehkonen, 2015, 45)

Vuorovaikutustilanteissa näkyi sisarusten välinen hoiva ja hellyys sekä akuutissa hädässä eli itkussa että puhtaana hellyydenosoittamisena ilman paha mieltä. Lasten mielestä tällainen lohduttaminen ja tukeminen ei ole raskasta. Tutkimuksessa ilmeni myös, että lohduttaja ja tukija ei aina ole vanhempi sisarus, vaan se toimii myös toisinpäin. Pehkonen mukaan toinen sisarus toimii pelkällä läsnäolollaan toiselle turvanlähteenä, mikä tuo toiselle sisarelle hoivaa ja lohtua. Vuorovaikutustilanteissa Pehkonen havaitsi myös sisarusten keskeisen syväymmärryksen. Tämä ilmeni esimerkiksi siten, että sisarusten välillä näkyi jaettu huumori, sanoilla leikittelyä sekä hauskojen ideoiden kehittelyä. Tutkimuksessa sisarukset näyttivät ymmärtävän eri tilanteissa toistensa motivaatioita. (Pehkonen, 2015, 46–48, 50–51)

Myös oppiminen nousi Pehkonen aineistossa esille. Vuorovaikutustilanteissa näkyi selvästi pienempien sisarusten mallioppiminen eli isomman sisaruksen toiminnan jäljittely. Pehkonen tutkimuksessa esiintyi mallioppimisen rinnalla myös opettamista muun muassa kädentöitä tehdessä, kun nuorempi sisarus ei osannut jotakin. Pehkonen havaitsi vanhempien sisarusten osaavan huomioida nuoremmat leikeissä siten, että leikkejä muokattiin tarvittaessa nuorempien kykyjä vastaaviksi. Myös nuoremmat

sisarukset osasivat osoittaa empatiaa vanhempaa sisarta kohtaan ja pyrkivät vaikuttamaan leikkiin, jotta vanhempi sisaruskin viihtyisi. Tutkimuksessa esiintyi myös sellaista, että sisarukset pitivät yhteyttään yllä, vaikkeivat leikkineet samaa leikkiä. He saattoivat käydä esimerkiksi tarkistamassa välillä toistensa touhuja. (Pehkonen, 2015, 54–59)

Tutkimuksessa kävi ilmi, että sisarukset osasivat toimia myös yksilöinä, vaikka viihtyivätkin samoissa leikeissä hyvin. Lapset kertoivat sekä itse haastatteluissa että Pehkonen havaitsi havainnoimalla, että lapset eivät koe sisaruksen olevan millään lailla rajoitteena ollessaan samassa ryhmässä. Toinen sisarus koettiin turvana ja tukena. (Pehkonen, 2015, 60, 62)

3.3 Sisarussuhteiden merkitys sosiaaliseen kehitykseen

Ulla Rannikko (2008) on tehnyt väitöskirjan sisarussuhteiden merkityksestä sosiaaliseen kehitykseen. Tutkimuksessa hän selvittää prososiaalista toimintaa eli auttamista ja yhteistyötä sekä jäljittelyä sisarusten välillä, sisarussuhteessa olevia sosiaalistumismekanismeja sekä suuren ikäeron omaavien sisarusten välisiä kiintymyssuhteita ja vaikutusta sosiaaliseen kehitykseen. Tässä tutkimuksessa ensimmäinen osa, jossa kartoitetaan alle 3-vuotiaiden vuorovaikutusta sisarussuhteissa, liittyy meidän tutkimukseemme. Rannikko halusi selvittää, mitä asioita tämän ikäiset jäljittelevät sisarustensa toiminnoista. Tutkimuksen tämän osion hän toteutti lomakekyselyllä. Muissa tutkimusosissa tutkittavat olivat jo täysi-ikäisiä, joten nämä osiot eivät liity tähän tutkimukseen eikä niitä siksi käsitellä. (Rannikko, 2008, 17, 22–24, 29, 99.)

Rannikko toteutti lomakekyselyn jakamalla kunnallisten päiväkotien kautta vanhemmille kyselylomakkeet. Vanhemmat arvioivat kotona tapahtuvaa sisarusten välistä vuorovaikutusta. Analysoidessaan aineistoa, Rannikko kiinnitti huomiota varsinkin siihen, miten ikä vaikuttaa käyttäytymiseen. Tutkimuksen mukaan alle 3-vuotiaat haluavat tehdä samoja asioita sisaren kanssa ja haluavat samastua näihin. Rannikko sai selville myös, että sisarukset haluavat lohduttaa tarvittaessa toisiaan. Lohduttamisenhalu kuitenkin tutkimuksen mukaan kehittyy vasta kahden ikävuoden paikkeilla; alle 2-vuotiaiden vanhemmat vastasivat lasten lohduttavan vanhempaa sisarusta vain 10 % tapauksista. Kahden ikävuoden raja näyttää Rannikon tutkimuksen mukaan muullakin tavalla olevan käännekohta sosiaalisen kehityksen suhteen. Auttamishalun lisäksi kahden ikävuoden kohdalla yhteistyökyky ja lohduttaminen alkaa kehittyä. (Rannikko, 2008, 112–114, 116–117)

Jäljittelyn todettiin Rannikon tutkimuksessa olevan vahvasti läsnä. Eniten tutkimuksen mukaan lapset jäljittelevät leikkiä ja puhumista. Tutkimuksessa kävi lisäksi ilmi, että jäljittelyä esiintyy enemmän lämpimät välit omaavien sisarusten välillä. Eniten tutkimuksen mukaan vanhempia sisaria jäljittelevät ne lapset, jotka haluavat leikkiä ja viettää aikaa muutenkin vanhemman sisaren kanssa. Auttamisen jäljittelyssä Rannikko huomasi

sisarusten määrän vaikuttavan. Useamman kuin yhden sisaruksen omaava lapsi jäljittelee enemmän auttamista kuin yhden sisaren omaava. (Rannikko, 2008, 118, 120, 122)

Rannikko tutki myös luonteen vaikutusta vuorovaikutukseen ja jäljittelyyn. Erilaisen luonteen hän havaitsi lisäävän lapsen jäljittelyä verrattuna samanlaisen luonteen omaavien sisarusten väliseen jäljittelyyn. Luonteiden erilaisuus myös lisää auttamista sisarusten välillä. Selvimmin tutkimuksen perusteella luonteiden erilaisuus näkyy empatian osoittamisessa. Paljon tai jonkin verran empatiaa osoittavat luonteeltaan erilaiset sisarukset verrattuna samanlaisen luonteen omaaviin. Rannikon tutkimuksessa sukupuolella ei näyttänyt olevan vaikutusta jäljittelyyn tai sosiaaliseen kehitykseen. (Rannikko, 2008, 123–126)

4 TUTKIMUSPROSESSI

Opinnäytetyö tehtiin päiväkodissa laadullisena tutkimuksena. Aineistonkeruumenetelminä olivat lasten havainnointi sekä työntekijöille suunnattu kysely. Havainnointia käytettiin, koska sillä sai monipuolisen kuvan lapsen käytöksestä sisaruksen kanssa ja yleisesti ryhmässä. Työntekijöille tehtiin kysely haastattelujen sijaan, koska haluttiin saada mahdollisimman monen työntekijän mielipide sisarusryhmän merkityksestä lapsen sosiaaliseen kehitykseen.

Kun tutkimuslupa oli myönnetty, toteutettiin havainnointi päiväkodissa muutamana ennalta päätettynä päivänä. Havainnoitavat asiat sovittiin etukäteen. Toisena aineistonkeruutapana oli työntekijöille suunnattu verkkokysely (ks. Liite 1). Linkki kyselyyn lähetettiin sähköpostilla työntekijöille, kun kysely oli ensin testattu neljällä testihenkilöllä.

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa sisarusryhmämallin mahdollisuuksista ja haasteista sekä siitä, millainen merkitys eri-ikäisten olemisella samassa ryhmässä on lasten sosiaaliselle kehitykselle. Tavoitteena oli lisäksi saada tietoa siitä, mitä tulee huomioida sisarusryhmämallissa, jotta se olisi toimiva päiväkodissa. Työntilaajapäiväkodissa malli on ollut alle vuoden käytössä, joten tutkimuksen tulosten avulla päiväkotit pystyvät kehittämään toimintaansa entistäkin toimivammaksi.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli: mitä näkemyksiä työntekijöillä on sisarusryhmämallin merkityksestä lapsen sosiaaliseen kehitykseen? Tutkimuksessa haluttiin selvittää työntekijöiden näkemyksiä, koska esimerkiksi havainnoimalla ei olisi pystytty opinnäytetyön laajuudessa tutkimaan kyseistä asiaa. Merkitys juuri sosiaaliseen kehitykseen valittiin, koska

tutkimuksen hypoteesina oli, että eri-ikäisten olemisella samassa ryhmässä olisi positiivinen vaikutus muun muassa muiden huomioon ottamisen oppimisen suhteen. Toisena tutkimuskysymyksenä oli: miten sisarusryhmämalli toimii päiväkodissa? Toimivuutta haluttiin selvittää, jotta saataisiin tietoa siitä, mitä kaikkea tulee ottaa huomioon sekä millaisia haasteita malliin liittyy. Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli: minkälainen merkitys sisaruskeskustelulla on lapsen arkeen päiväkodissa? Tästä haluttiin saada näkemys, koska sisarusryhmämalli mahdollistaa sisarusten olemisen samassa ryhmässä.

4.2 Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus on hyvä vaihtoehto tutkimusotteeksi, kun tutkittavasta asiasta on vähän tietoa, ja kun halutaan ymmärtää jotakin tiettyä ilmiötä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavaa asiaa lähdetään selvittämään tutkimusongelmalähtöisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että tulee miettiä, millä menetelmillä tutkittavaan asiaan saataisiin monipuolisin ja luotettavin tulos. Laadullisen tutkimuksen avulla voi parhaiten tutkia ihmisten suhtautumista asioihin, joka on tässä tutkimuksessa tarkoituksena. (Kananen, 2015, ss. 70–71)

Laadullisessa tutkimuksessa on määrälliseen verrattuna paljon enemmän joustavuutta. Koska tietoa tutkittavasta asiasta ei ole ennestään, voi hypoteesit ja tutkimuskysymykset muuttua monta kertaa. Aineiston kerääminen laadullisessa tutkimuksessa tapahtuu yleisesti haastatteluin, havainnointina, päiväkirjana tai esimerkiksi omaelämäkertana. Kerätty aineisto on yleensä tekstinä, joko tutkijan itse tai tutkittavan kirjoittamaa. (Kananen, 2015, ss. 65,70; Eskola & Suoranta 1998, s. 12) Laadullisella tutkimuksella on mahdollista saada vastauksia kysymykseen siitä, miten sisarusryhmämalli toimii päiväkodissa.

Osallistuminen tutkittavaan ilmiöön ja toimintaan on tavallista laadullisessa tutkimuksessa (Eskola & Suoranta, 1998, s. 13). Laadullinen tutkimus ei ikinä ole täysin objektiivista tutkimusta. Tutkija tekee aina subjektiivisen käsityksen aineistonkeruuta tehdessään. Tämän takia laadulliseen tutkimukseen tulee aina myös kytkeä teoriaa. (Sarajärvi & Tuomi, 2015, s. 20) Aineisto kerättiin osallistuvaa havainnointia käyttäen, kuitenkin pyrkien objektiivisuuteen.

4.3 Aineistonkeruutavat

Havainnointi päätettiin toteuttaa strukturoituna havainnointina, koska ennalta päätetyt teemat helpottivat olennaiseen keskittymistä. Verkkokysely valittiin kyselyn toteuttamistavaksi, koska siitä ei tullut kustannuksia ja sen avulla tavoitti päiväkodin jokaisen työntekijän. Siihen vastaaminen oli myös nopeampaa kuin käsin kirjoitettavaan kyselyyn ja tämän toivottiin lisäävän vastausprosenttia. Tässä kappaleessa kerrotaan tarkemmin, mitä

strukturoitu havainnointi ja verkkokysely tarkoittavat sekä miten aineisto kerättiin.

4.3.1 Lasten havainnointi päiväkodissa

Havainnointi tarkoittaa menetelmää, jossa tutkimukseen kerätään aineistoa tarkkailemalla ihmisiä ja ympäristöä (Jyväskylän yliopisto, 2015). Havainnointi tehdään useasti aidossa ympäristössä. Havainnoinnissa seurataan tutkimuskohteen käytöstä ja toimintaa, mutta ei mielivaltaisesti. Havainnoijalla tulee olla tutkittava asia mihin hän keskittyy. Havainnoinnissa on tärkeää olla huomioimatta omaa tai muiden mielipidettä asiasta, vaan havainnoida objektiivisesti. (Jyväskylän yliopisto, 2015; Eskola & Suoranta, 1998, s. 74) Havainnoinnissa tulee kuitenkin aina esiin jollain tavalla havainnoijan subjektiivisuus. Tätä on lähes mahdoton estää ja siihen liittyy myös havainnoijan henkilökohtaiset asenteet ja valikoiva mieli. (Eskola & Suoranta, 1998, s. 74; Kananen, 2015, ss. 138–140)

Osallistuvaa havainnointia tapahtuu, kun tutkija toimii itse tutkittavassa ympäristössä jäsenenä. Tällöin havainnoinnin lisäksi aineistoa keräävä henkilö joutuu keskittymään samalla normaaleihin tehtäviinsä. Havainnointi voi tapahtua tutkittavien henkilöiden tietäen tai tietämättä, mutta kertomatta jättämisessä tulee muistaa eettiset periaatteet. Osallistuvassa havainnoinnissa on tärkeää huomata, miten oma käytös tutkittavassa ympäristössä vaikuttaa. Täytyy miettiä, vaikuttaako jo pelkästään havainnoijan läsnäolo havainnoitavien käytökseen. Yleisesti ajatellaan, että näin tapahtuu ainakin alussa. Jossain vaiheessa havainnoitavat yleensä tottuvat havainnoijaan ja hän myös itse sopeutuu rooliinsa yhteisössä. (Eskola & Suoranta, 1998, ss. 74–75)

Strukturoidun kirjaamisen etuina ovat, että tiedetään tarkalleen, mihin toiminnassa kiinnitetään huomiota. Havainnoija kirjaa havaintonsa valmiiksi tehtyyn lomakkeeseen. Havainnointi kohdistetaan tiettyihin ennalta mietittyihin asioihin, kuitenkin asiaa liikaa rajaamatta eikä kaikkea tapahtuvaa tarvitse huomata. (Kananen, 2017, s. 85) Koska tässä tutkimuksessa valittiin strukturoitu havainnointi, ennen aineiston keräämistä tehtiin valmis lomake (ks. Liite 3), mistä nämä teemat löytyivät ja mihin kirjattiin havainnoinnin tuloksia.

Havainnointi toteutettiin 9.3.–13.3.2020 päiväkodin kahdessa eri ryhmässä. Molemmat opinnäytetyön tekijät havainnoivat omissa ryhmissä. Lapsia havainnointiin 7 tuntia päivässä neljänä päivänä. Molemmista ryhmistä oli satunnaisesti valittu neljä lasta, joiden huoltajilta pyydettiin kirjallinen lupa havainnointiin (ks. Liite 2). Neljä lasta kahdesta ryhmästä valikoitui siksi, että useamman lapsen havainnoinnissa olisi voinut jäädä huomaamatta olennaisia asioita. Havainnoitavien lasten iät vaihtelivat 10 kuu-kaudesta 5 vuoteen. Toisen tekijän havainnoitavat lapset valittiin yhdestä pienryhmästä. Kaksi lasta valikoitui sisarusuhteen perusteella ja kaksi satunnaisella valinnalla. Toisen tekijän neljästä havainnoitavasta kaksi

valikoitui satunnaisesti ryhmän sisaruksista ja loput kaksi satunnaisella valinnalla, yksi isojen ja yksi pienten ryhmästä. Havainnointia varten tehtiin valmiiksi taulukko havainnoitavista asioista. Nämä havainnoitavat asiat olivat mallioppiminen, neuvottelutaidot, eri-ikäisten huomiointi, sääntöjen rikkominen, ristiriitatilanteet sekä leikki. Nämä valittiin, koska ne liittyvät olennaisesti sosiaaliseen kehitykseen. Myös muita huomioitavia asioita kirjattiin ylös omaan kohtaansa.

4.3.2 Kysely työntekijöille

Kyselyä tehtäessä tulee ensin miettiä, millä tavalla siihen valitaan otantakohte (Valli, 2015, s. 21). Tässä tutkimuksessa ei tarvinnut miettiä otantar ryhmän valintaa tarkemmin, koska kohderyhmä oli ennalta määritelty tutkimusta aloitettaessa eli yhteistyöpäiväkodin henkilökunta. Otanta oli kuitenkin sen verran pieni, että se tulee ottaa huomioon tulosten luotettavuudessa ja yleistyksessä.

Kyselyä tehtäessä on oltava teoriapohja, jonka avulla kyselyä aletaan rakentaa. Kyselyn tarkoituksena on saada tutkittava asia mitattavaan muotoon. Mitattavia asioita voi olla kyselyssä monta, joiden avulla kokonaisuus hahmottuu tutkittavasta asiasta. Tutkimuskysymys tulee olla hyvin mietittynä ennen kyselyn tekoa, jotta aineistosta saadaan varmasti vastaus siihen. Kysymysten muotoilussa tulee olla hyvin tarkka, jotta kysymyksiin vastaavat ymmärtävät sen samalla tavalla kuin on tarkoitus. Kyselyn kohdejoukko tulee ottaa huomioon, esimerkiksi kuinka kauan heillä on aikaa kyselyyn vastata ja mikä on kohdejoukon lukutaito. (Valli, 2015, ss. 41–44)

Kyselylomakkeen rakenteella on vaikutusta siihen, miten kohdejoukko kyselyyn vastaa. Kyselyn runko tulee miettiä tarkkaan. Näitä asioita ovat kysymysten järjestys, kyselyn pituus ja ulkoasu. Kysymysten järjestyksessä on hyvä miettiä loogista etenemistä. Toisiinsa liittyvät kysymykset laitetaan peräkkäin ja helpot kysymykset kysytään ennen vaikeita, jotta kyselyyn vastaaja on rentoutunut. Kontrollikysymyksiä tehtäessä on hyvä miettiä niiden määrää. Kontrollikysymyksiä tarvitaan kyselyyn luotettavuuden takia. Liian monta samaan asiaan vastausta kysyvää kysymystä voi aiheuttaa vastaajan mielenkiinnon lopahtamisen. Kaiken kaikkiaan kysely tulee tehdä vastaajalle miellyttäväksi, jotta motivaatio kyselyn vastaamiseen pysyy yllä. Tämän avulla vastausprosentti saadaan mahdollisimman korkeaksi ja tutkimuksesta tulee luotettava. (Valli, 2015, ss. 41–44)

Kyselyn hyviä puolia on sen nopeus, monipuolisuus, edullisuus ja laajan otannan mahdollisuus. Tutkijan rooli ei ole vaikuttamassa vastauksiin läsnäolollaan, jolloin eleet ja ilmeet eivät johdattele vastaajaa ja kaikille esitetään täysin sama kysymys. Kyselyn huonoja puolia on taas kysymysten väärin ymmärtäminen ja vastaaminen väärin, esimerkiksi vastaa yhden vaihtoehdon sijasta kaksi. Posti- ja verkkokyselyissä ei voida ikinä olla täysin varmoja siitä, kuka kyselyyn vastaa. Motivaatio kyselyyn vastaamiseen

saattaa olla kohdejoukolla matala, mitä on hyvä miettiä saatekirjettä kirjoittaessa. (Valli, 2015, ss. 44–48)

Verkkokyselyä tehtäessä on mietittävä, miten kysely lähetetään. Lähetetäänkö se sähköpostilla vai jonkun tahon kautta tietylle ammattikunnalle? Sähköpostilla lähetettäessä tulee ongelmaksi anonyyminen, mutta jos se ei ole tärkeää tutkimuksen kannalta, sähköposti toimii. Tutkija pystyy tällöin tarkkailemaan, kuka on vastannut ja tarvittaessa hän pystyy lähettämään kyselyn uudelleen. Anonyymiydessä on kuitenkin se hyöty, että vastaaja tietää voivansa vastata täysin rehellisesti kenenkään tietämättä, kuka hän on. Tahon kautta lähetettäessä vastaaja säilyy anonyyminä ja kohdejoukko pystytään valitsemaan tarkoin. (Valli, 2015, ss. 47–49)

Työntekijöille tehtiin Webropol-kysely, jonka avulla selvitettiin muun muassa työntekijöiden omia näkemyksiä eri-ikäisten ryhmästä ja sen merkityksistä sosiaaliseen kehitykseen, miten eri ikäiset lapset toimivat keskenään sekä ryhmässä mahdollisesti olevien sisarusten keskinäistä toimintaa (ks. Liite 1). Kysymyksiä mietittiin pitkään ja niitä muotoiltiin useaan kertaan, jotta ne eivät olisi johdattelevia ja niillä saatavat vastaukset vastaisivat tutkimuskysymyksiin. Kun kysely oli saatu valmiiksi, se testattiin pyytämällä neljää henkilöä täyttämään sen. Testihenkilöt antoivat joitakin korjausehdotuksia lähinnä kirjoitusasuun ja -muotoon liittyen. Korjausten jälkeen oltiin yhteydessä työelämän tilaajaan. Päiväkodille lähetettiin kyselylinkki ja saatiin lupa laittaa kysely eteenpäin päiväkodin ryhmien sähköposteihin.

Kyselylinkki lähetettiin jokaiseen päiväkodin ryhmään sähköpostilla saatekirjeen kera. Saatekirjeessä kerrottiin opinnäytetyöstä tarkemmin ja pyydettiin työntekijöitä vastaamaan kyselyyn 13.3.2020 mennessä. Työntekijöille kerrottiin vielä kasvotusten kyselystä, jotta mahdollisimman moni kävisi vastaamassa siihen. Vielä muutamaa päivää ennen kyselyn sulkeutumista laitettiin ryhmien sähköposteihin muistutusviesti. Vastauksia tuli lopulta 7/28, joten vastausprosentiksi kyselyyn tuli noin 25 %.

4.4 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen analyysissä on perinteisesti neljä vaihetta. Näitä ovat aineiston litterointi eli kaikki aineisto pyritään saamaan tekstimuotoon. Seuraavaksi on vuorossa aineiston koodaus, jolloin tekstimassaa tutkiessa erotetaan tutkimuskysymyksiä katsoen oleellinen eli tekstiä tiivistetään. Tämän jälkeen on aineiston luokittelu, jossa samaa tarkoittavat ilmaiset ja ilmiöt laitetaan saman luokan alle. Viimeisenä vuorossa on usein vielä uusi aineistonkeruu, mikäli aineistoa analysoidessa on herännyt paljon kysymyksiä. Uudella aineistonkeruulla etsitään vastauksia näihin aineistosta heränneisiin kysymyksiin. (Kananen, 2017, s. 133)

Havainnoinnin tulosten litterointi tehtiin tässä tutkimuksessa propositiota-solla, jolloin kirjattiin vain havainnoinnin ydinsisältö. Tämä valittiin, sillä osallistuvassa havainnoinnissa on vaikea keskittyä sanatarkkoihin ilmaisuihin eikä se ole oleellista tutkimuksen kannalta, sillä havainnoinnilla selvitetään sisarusryhmämallin toimivuutta päiväkodissa sekä sisaruksen läsnäolon merkitystä. Koodaus tehtiin deduktiolähestymistavalla eli on olemassa teoriapohja ja ennalta määritellyt koodit aineiston tiivistämiseen (Kananen, 2017, ss. 135–137). Tähän päädyttiin, koska tutkimuksessa käytettiin strukturoitua havainnointia, jonka ennalta määritellyjä teemoja voitiin hyödyntää koodausvaiheessa.

Teoriaohjaava analyysi tarkoittaa, että toisin kuin täysin teoriapohjaisessa analyysissä, teemojen määrittely tapahtuu aineistosta lähtöisin. Tutkimuksen teoriapohjaa voi kuitenkin käyttää antamaan ideoita ja näkökulmia teemoitteluun. Aluksi analyysiä tehdään täysin aineistosta lähteviä teemoja miettien. Analyysin loppua kohden mukaan tuodaan tutkimuksen teoriaa aineiston analyysiin. Teemoittelun avulla aineistosta lähdetään etsimään eri teemojen alle samaa aihetta koskevia ilmaisuja ja tapahtumia. Tämän jälkeen on mahdollista vertailla eri teemojen esiintymisen laajuutta suhteessa toisiinsa. (Sarajarvi & Tuomi, 2009, ss. 93, 96–97) Aineiston luokittelu tehtiin teoriaohjaavaa teemoittelua käyttäen, koska ennen aineiston keräämistä ei tiedetty, minkälaisia asioita aineistosta nousee esiin. Analyysiä ei tehty pelkästään aineistolähtöisesti, koska tutkimuksen teoriapohjaa voitiin hyödyntää analyysiä tehdessä.

Aineiston purkaminen aloitettiin kirjoittamalla havainnoinnin tulokset Word-tiedostoon kahteen eri yhden sivun kokoiseen taulukkoon. Aineistosta tehtiin kaksi eri taulukkoa, koska havainnoinnit toteutettiin kahdessa eri ryhmässä. Kyselyn vastaukset kerättiin yhteen tiedostoon samalla jättäen pois tutkimuskysymysten kannalta epäolennaiset vastaukset. Aineistoa kertyi kyselystä yhteensä seitsemän sivua. Tämän jälkeen aineisto luettiin useaan kertaan läpi. Aineistosta alkoi nousta samankaltaisuuksia vastauksissa, joiden pohjalta lähdettiin muodostamaan analyysin teemoja. Tämän jälkeen aineistoa alettiin siirtää näiden teemojen alle. Teemoiksi valikoitui aineiston pohjalta mallioppiminen, ryhmän vaikutus, eri-ikäisten huomioon ottaminen, leikki sekä sisarussuhteet.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Mallioppiminen oli sekä kyselyssä että havainnoinnissa yhtenä teemana mukana, joten se oli selkeä valinta yhdeksi teemaksi. Ryhmän vaikutus -teemaan luokiteltiin vastaukset, jotka liittyivät muun muassa ympäristöön, henkilöstöön sekä ryhmäkokoon. Eri-ikäisten huomioon ottaminen -teemaan luokiteltiin neuvottelutaitoihin, eri-ikäisten huomioon ottamiseen sekä muiden tunteiden huomioimiseen liittyvät vastaukset ja havainnot. Leikki- ja sisarussuhteet-teemat sisältävät nimensä mukaisesti leikkiin ja

sisarussuhteisiin liittyvät vastaukset ja havainnot. Seuraavaksi teemat ja niihin luokitellut vastaukset kuvataan tarkemmin.

5.1 Mallioppiminen

Sekä kyselyn että havainnoinnin tuloksista nousi selkeästi esiin mallioppiminen. Kyselyyn vastanneista 72 % kertoi nuorempien ottavan mallia vanhemmista lapsista. Monessa tämän teeman alle sijoitetussa vastauksessa mainittiin myös se, että lasten mallioppiminen on sekä positiivista että negatiivista:

Kavereilta opitaan niin hyvässä kuin pahassa.

Nuoremmat ottavat mallia esimerkiksi tönimisestä ja komentelusta, mutta myös leikeissä toimimisesta sekä toisten huomioonottamisesta. Myös havainnoinnissa tämä tönimisestä mallin ottaminen nousi esille. Havainnoinnissa mallioppiminen näkyi myös siten, että lapset seurasivat tarkasti muiden tekemistä ja tekivät perässä. Havainnoitavat yksivuotiaat myös esimerkiksi toistivat sanoja perässä. Kyselyn vastauksista kävi ilmi, että mallioppiminen koettiin kuitenkin sosiaalisen kehityksen kannalta enemmän positiivisena asiana kuin negatiivisena:

Koen, että vaikutukset ovat enemmän positiiviset kuin negatiiviset, etenkin pienempien lasten näkökulmasta.

Havainnoinnin tulokset tukivat työntekijöiden näkemyksiä sekä positiivisesta että negatiivisesta mallioppimisesta. Pienet seurasivat isompien lasten toimintaa ja tekivät perässä. Negatiivinen näkyi havainnoinnissa muun muassa leivän heittelynä sekä verhojen repimisen matkimisena. Positiivisena havainnoitiin muun muassa triangelin soittaminen näytetyn mallin mukaan sekä sanojen toistaminen perässä.

5.2 Ryhmän vaikutus

Kyselyn vastauksissa nousi vahvasti esille henkilöstöön, ympäristöön sekä ryhmään liittyvät asiat. Työntekijät pitivät toiminnan suunnittelun ja yhteensovittamisen haasteellisena, kun ryhmässä on eri-ikäisiä lapsia. Myös henkilökunnan riittävyys nousi parissa vastauksessa esiin:

Kunhan vain on tarpeeksi henkilökuntaa paikalla.

Henkilöstön pedagogisen osaamisen ja sen pohjalta toiminnan suunnittelun eri-ikäisille sopivaksi koettiin olevan merkittävä tekijä sisarusryhmämallin toimivuuden kannalta. Tämän lisäksi tiloilla ja muun muassa ryhmäkoolla oli vastausten perusteella suuri vaikutus mallin toimivuuteen.

Päiväkodin tilojen suhteen välineiden sijoittelu järkevästi koettiin haastavaksi pienten ja isojen ollessa samoissa tiloissa. Kyselyn vastauksissa tuli esille tilojen turvallisuus myös pienempiä ajatellen;

Eri ikäisten lasten välineistön sijoittelu turvallisesti.

Ryhmään liittyen vastauksissa mainittiin muun muassa ryhmäkoko, pienryhmät sekä sisarusryhmämallin vaikutus pidempiaikaisiin vuorovaikutussuhteisiin. Ryhmään, toimintaan ja turvallisuuteen liittyen vastauksissa mainittiin muutamaan kertaan, että se vaatii työntekijältä tilannetajua ja tarkkuutta havainnoinnissa ja ympäristön huomioimisessa. Myös Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma tuotiin yhdessä vastauksessa esiin. Toiminnan ohjaaminen vaatii hetkeen tarttumista ja lasten mielenkiinnonkohteiden ja ideoiden toteuttamista.

Hämeenlinnan vasun mukaan ns. ohjattua toimintaa ei juurikaan enää ole termin varsinaisessa merkityksessä. Kasvattaja tarttuu lasten kiinnostuksen kohteisiin ja tarpeisiin ja toimii soveltaen ja huomioiden tilanteen mukaan.

Isojen ja pienten lasten määrän suhde koettiin tärkeäksi tekijäksi toimivuuden kannalta. Liian paljon pieniä, ”ylivilkkaita” tai vakaviakin haasteita omaavia lapsia samassa ryhmässä sai aikaan suuria haasteita päiväkodin arjessa. Tällöin työntekijät kokivat kaiken ajan ja huomion menevän pienten turvallisuuden varmistamiseen eikä aikaa oikein meinannut jäädä muulle. Ison ryhmäkoon takia pienryhmiin jakautuminen oli tärkeää arjen toimimisen kannalta. Yhdeksi pohdinnan aiheeksi työntekijät kertoivat, että saavatko vanhemmat ja kehittyneemmät lapset tarpeeksi huomiota, kun pienet vaativat esimerkiksi pukemis- ja hygienia-asioissa paljon isoja enemmän apua. Vanhemmat lapset leimaantuvat helposti isoiksi ja reippaiksi, ja siksi heiltä mahdollisesti odotetaan enemmän itsenäisyyttä. Työntekijöiltä vaaditaan tarkkaavaisuutta sen suhteen, etteivät taitavat ja kiltit lapset ole aina heidän apulaisiaan, vaan saavat myös itse olla lapsia ja oppia asioita.

5.3 Eri-ikäisten huomioon ottaminen

Tähän teemaan luokiteltiin eri-ikäisten huomioon ottamiseen, neuvottelutaitoihin sekä muiden tunteiden huomioimiseen liittyvät vastaukset ja havainnot. Neuvottelutaidot olivat yksi havainnoitavista asioista. Havainnoinnissa tuli esille aikuisen avun merkitys nuorempien lasten kohdalla. Yksi 5-vuotias, jota havainnoitiin, osasi itse ehdottaa kompromisseja ja ratkaista ristiriitoja, mutta pienemmät hakeutuivat aikuisen luo pyytämään apua tai esimerkiksi yksivuotiaat alkoivat itkemään toisen otettua lelun kädestä. Kyselyssä 50 % vastaajista oli sitä mieltä, etteivät vanhemmat lapset auta nuorempia ristiriita- ja neuvottelutilanteiden selvittämisessä.

Havainnoinnissa huomattiin, että lapset tukeutuvat ensimmäisenä aikuisen apuun. Lastenvälistä neuvottelua ja ristiriitojen sopimistakin huomattiin havainnoitaessa. Havainnoitaessa muun muassa 5-vuotias lapsi sanoi seuraavaa:

Jos leikin tällä puolella pikkulegoilla, älä sä tuu tänne syömään niitä.

Eri-ikäisten huomioon ottaminen nousi yhdeksi isoimmaksi teemaksi analyysiä tehdessä niin havainnoinnissa kuin työntekijöiden vastauksissa. Lapsilla eri-ikäisyyden huomioon ottaminen näkyi muun muassa pieninä tekoina arjessa, kuten ohimennen halauksen antamisena tai korokkeen antamisena kaverille vessassa. Työntekijöiden näkemys eri-ikäisten huomioon ottamiseen oli osakseen sama:

Isommat usein ohimennen paijaavat ja huomioivat pieniä.

Suurimmaksi osaksi eri-ikäisten huomioon ottamiseen liittyvät asiat kuitenkin aiheuttivat huolta työntekijöiden vastauksissa. Samankaltaisia vastauksia oli suurimmalla osalla työntekijöistä. Huolta aiheutti se, että pienet vaativat jo perushoidollisten tilanteiden kanssa paljon huomiota ja aikaa työntekijöiltä, joka vähentää isompien lasten saaman huomion määrää.

Monesti huomaan isojen "leimaantuvan" isoiksi ja reippaiksi, jolloin heiltä ehkä odotetaan enemmän itsenäisyyttä pienten vaatiessa enemmän huomiota.

Toisten tunteiden huomioimiseen liittyen suurin osa työntekijöistä vastasi isompien lohduttavan pienempiä. Yli puolet sanoivat myös pienempien lohduttavan isompia, joten iällä lohdutuksessa ei vastausten perusteella ollut väliä. 71 % työntekijöistä vastasi vanhempien sanoittavan nuorempien tunteita. Havainnointi ei tukenut näitä vastauksia muuta kuin sisarussten osalta. Sisarusuhteet-teemassa nousikin esille sisarussten tuoma turva toisille.

Työntekijät kokivat, että etenkin pienten lasten sosiaalisen kehityksen kannalta sisarusryhmämalli on kannattava. Heidän mielestään pienet saavat apua tunteiden nimeämiseen isommilta sekä lohdutusta tarvittaessa. Sääntöjen opettelussa isompien lasten apu koettiin vähäiseksi, mutta osan mielestä sitä kuitenkin tapahtuu. Heidän koettiin myös pitävän pienempien hoidossa auttamisesta. Työntekijät kokevat pienemmille mallina olemisen antavan isommille lapsille myönteisiä kokemuksia oppijuudesta, empaattisuudesta sekä toisten huomioon ottamisesta. Kaiken kaikkiaan sisarusryhmämallin koettiin antavan kaiken ikäisille monipuolisia vuorovaikutussuhteita. Lapset saavat erilaisia ja eritasoisia sosiaalisia kontakteja päiväkodissa mallin ansiosta.

5.4 Leikki

Leikki-teemassa korostui omanikäisten kanssa leikkiminen. Vaikka 71 % kyselyyn vastanneista sanoi eri-ikäisten leikkivän keskenään, avoimissa kysymyksissä nousi esiin, että lapset haluavat kuitenkin mieluummin leikkiä omanikäistensä kanssa. Havainnoinnin tulokset tukivat työntekijöiden vastauksia, sillä emme nähneet eri-ikäisten leikkivän juuri ollenkaan keskenään. Havainnoitavat sisarukset leikkivät jonkin verran yhdessä, mutta hekin enimmäkseen omanikäistensä kanssa. Työntekijöiden vastauksista kävi ilmi, että vastahakoisuus leikkiin eri-ikäisten kanssa tulee suurimmaksi osaksi isommilta lapsilta.

Isommat ei myöskään mielellään ota pieniä sotkemaan leikkejä.

Työntekijöiden mukaan pienemmät olisivat halukkaita leikkimään myös isompien kanssa ja pyrkivät heidän leikkeihinsä mukaan. Isommat eivät heitä kuitenkaan leikkeihinsä yleensä halua, koska kokivat pienten sotkevan leikit. Havainnoitaessa kuitenkin toisessa ryhmässä kerran havainnointiin, että isommat leikkivät yksivuotiaan havainnoitavan kanssa eräänlaista jahtaamisleikkiä. Muuten havainnoitavat lapset hakeutuivat omanikäisten kanssa leikkimään.

5.5 Sisarusuhteet

Sisaruksen vaikutus lapsen arkeen päiväkodissa vaikutti olevan vähäinen. Yli puolet työntekijöistä (57 %) oli sitä mieltä, että sisarukset eivät kinastele keskenään enempää kuin muiden lasten kanssa. Havainnoinnin tulokset tukivat tätä. Prosentuaalisesti saman verran vastaajista oli sitä mieltä, että ristiriitatilanteissa sisarukset puolustivat toisiaan. Sisaruksesta myös otetaan mallia helpommin kuin muista lapsista, 57 % kyselyyn vastanneista oli tätä mieltä. Sisarusten keskeinen dominointi nousi esiin työntekijöiden vastauksista. Suurin osa (86 %) sanoi toisen sisaruksen olevan usein dominoivampi kuin toisen, mikä näkyy muun muassa määräämisinä, puolesta puhumisena ja leikin ulkopuolelle jättämisenä, vaikka sisarus haluaisi mukaan.

Sisarukset 'tankkaavat' läheisyyttä ja turvaa toisistaan

Sekä kyselyssä että havainnoinnissa nousi esille se, että sisaruksesta haettiin päivän mittaan läheisyyttä ja turvaa, ja toisesta sisaruksesta huolehditaan. Havainnoinnissa toisen sisarusparin vanhempi sisarus oli kovin huolehtivainen pikkusisaruksestaan, mikä näkyi halailuna, syliin ottamisena sekä päivän aikana varmisteluna, että sisaruksella oli kaikki kunnossa. Myös nuorempi sisarus kävi päivän aikana muutamaan kertaan etsimässä sisaruksensa. Nähtyään sisaruksensa ja saatuaan tältä halin, nuorempi saattoi jatkaa leikkiään.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää työntekijöiden näkemyksiä sisarusryhmämallin merkityksestä lasten sosiaalisen kehityksen kannalta, onko sisaruksen läsnäololla merkitystä lapsen arkeen päiväkodissa sekä selvittää yleisesti sisarusryhmämallin toimivuutta. Suurimmaksi osaksi malli koettiin positiiviseksi ja kannattavaksi sosiaalisen kehityksen kannalta. Sisarusten olemisella samassa ryhmässä ei juuri koettu olevan negatiivista vaikutusta heidän arkeensa päiväkodissa. Positiivisia puolia sen sijaan nousi enemmän esille. Sisarusryhmämallin toimivuuteen liittyivät etenkin henkilöstön määrä ja tarkkaavaisuus. Tarkkaavaisuudella tarkoitetaan sitä, että eri-ikäisyys huomioidaan ryhmässä sekä turvallisuuden että toiminnan kannalta. Myös ympäristön merkitys nousi esille mallin toimivuuden kannalta. Sisarusryhmämalli sai vastauksissa myös kritiikkiä, mutta suurin osa koki sen toimivaksi.

Työntekijöiden näkemys oli, että eri-ikäiset ottavat toisiaan huomioon päiväkodin arjessa. Havainnoinnin tulokset vahvistivat tätä. Varsinkin isommat osasivat huomioida ja varoa pienempiä leikeissään ja antoivat spontaaneja huomionosoituksia. Työntekijät kokivat, että leikissä isommat eivät halunneet pieniä mukaan. Havainnoitaessa kuitenkin huomattiin myös isojen ja pienten välistä leikkimistä. Alle kaksivuotiaalle onkin ominaista leikkiä itsekseen ja vasta kahden ikävuoden jälkeen lapsi alkaa nauttia muiden lasten seurasta (MLL, 2017b). Tämä osaltaan selittää sitä, että pienemmät leikkivät pääsääntöisesti itsekseen.

Mallioppimista huomattiin tapahtuvan lapsien välillä niin hyvässä kuin pahassa. Negatiivista käytöstä matkiessa lapsella ei mielestämme ollut Banduran (Kiintymysvanhemmuusperheet ry, 2019) teorian mukaista ulkoista motivaatiota, esimerkiksi toisen lapsen kehumista. Lapset kuitenkin jäljittelivät negatiivista käytöstä useammin kuin positiivista havainnoinnin aikana. Tässä voi olla kyseessä lapsen oman mielenkiinnon liittyminen pahan tekemiseen, esimerkiksi he kokivat sen olevan hauskaa tai halusivat sillä huomiota.

Sisarussuhteista kertovaan teoriaan tutkimustuloksia verrattaessa ei löytynyt juurikaan samankaltaisuuksia. Tuloksista ei tullut juurikaan esiin sisarusten välistä leikkiä tai siinä nuoremman sisaruksen jäljittelyä. Tulokset eivät myöskään tue teoriaa siitä, että vanhempi sisarus ohjaisi nuorempaa, miten toimia oikein tai opettaisi tätä kautta sosiaalisia sääntöjä. Tässä otetaan kuitenkin huomioon havainnoinnin lyhyt ajanjakso ja pieni otanta. Jotain samaa teoriasta pienestä otannasta huolimatta löytyi. Azmitian ja Hesserin tutkimuksen (Kronqvist, 2006, s. 174) mukaan nuorempi sisarus jäljittelee enemmän isomman sisaruksen käytöstä pulmatilanteissa kuin muiden. Etenkin työntekijöiden vastaukset tukivat tätä näkemystä tutkimuksessa.

Tutkimuksen tuloksissa huomattiin sosiaalisen kehityksen ikävuosien mukaista toimintaa. Havainnoitaessa 1–2-vuotiaat seurasivat muiden toimintaa ja heidät piti poistaa kielletystä toiminnasta, kuten heidän ikätasonsa kehitykseen kuuluu. He myös jäljittelivät isompia lapsia niin kuin heidän ikäisilleen on ominaista. 2–3-vuotiaat käyttivät esimerkiksi tönimistä ristiriitatilanteissa sanojen sijaan. 5-vuotias havainnoitava lapsi taas osasi neuvotella sanoin ristiriitatilanteissa ja kielsi nuoremman toimiessa väärin. Myös työntekijöiden vastauksista nousi esiin sosiaaliselle kehitykselle ominaisia asioita, kuten esimerkiksi lapset oppivat ottamaan huomioon toisia sekä empaattisuutta toisia kohtaan. (MLL, 2017a; MLL, 2017b; MLL, 2017d; MLL, 2018)

Veera Kokon opinnäytetyön tulokset olivat hyvin paljon samankaltaisia kuin tämän opinnäytetyön, vaikka Kokon tutkimuksessa selvitettiin työntekijöiden näkemysten lisäksi vanhempien kokemuksia sisarusryhmämallista. Tässä tutkimuksessa työntekijät kokivat mallioppimisen sekä sen, että isommat lapset oppivat ottamaan huomioon pienempiä, olevan positiivisia asioita sisarusryhmämallissa. Tulokset olivat samat Kokon tutkimuksessa kysyttäessä työntekijöiden mielipidettä asiasta. Pienten sosiaalisten taitojen oppiminen isommilta koettiin positiiviseksi Kokon tutkimuksessa. (Kokko, 2015, ss. 27–29, 33–35) Meidänkin tutkimuksessamme pienten koettiin hyötyvän isojen olostsa samassa ryhmässä sosiaalisen kehityksen kannalta.

Pienryhmäpedagogiikan merkitystä pidettiin tärkeänä toimivuuden kannalta sekä tässä että Kokon tutkimuksessa. Kokon tutkimuksessa kodinomaisuutta ja arjen sujumista pidettiin hyvänä asiana mallissa. Myös arjen porrastusta pidettiin hyvänä ja tärkeänä asiana toimivuuden kannalta. Tämän tutkimuksen tuloksissa ei tullut ilmi tällaisia asioita. Työntekijät olivat molemmissa tutkimuksissa sitä mieltä, että jokaisen lapsen kehityksen kannalta olennaisen toiminnan järjestäminen tuotti haasteita. Vanhempien vastaukset Kokon tutkimuksessa olivat samankaltaisia kuin työntekijöiden. Sen lisäksi vanhemmat olivat huolissaan siitä, saavatko vanhemmat lapset tarpeeksi huomiota pienten viedessä sitä niin paljon. Tässä tutkimuksessa työntekijöillä oli sama huoli. (Kokko, 2015, ss. 27–29, 33–35)

Pehkonen (2015, 44–45) tutki pro gradussaan sisarusten välisiä vuorovaiikutustilanteita. Vaikka aihe ei olekaan täysin sama, löytyy siitä samankaltaisia tuloksia verrattaessa tämän tutkimuksen tuloksiin sisarusten vaikutuksesta toistensa arkeen päiväkodissa. Kummassakaan tutkimuksessa ei koettu olevan mitään haittaa siitä, että sisarukset ovat samassa ryhmässä. Lisäksi molempien tutkimusten tuloksissa näkyi sisarusten väliset huomionosoitukset ja lohduttaminen. Toisen sisaruksen tarkastukset siitä, onko toisella kaikki hyvin ja onko tämä edelleen paikalla, huomattiin molemmissa tutkimuksissa.

Pehkosen (2015, 44–45, 54–60, 62) tutkimuksessa sisarusten välinen leikki korostui, jota tässä tutkimuksessa ei juurikaan ollut. Myöskään yhteyttä samanlaiseen huumoriin ja toisen tuntemiseen ei näkynyt tuloksissa. Pehkosen tutkimus oli osaltaan hyvin erilainen ja eri tavalla toteutettu, joten eroavaisuudet tuloksissa voi johtua myös siitä. Mallioppimisen merkitys sisarusryhmässä tuli esiin molemmissa tutkimuksissa. Tulokset olivat samanlaisia myös sen suhteen, että sisarusten koettiin pystyvän olemaan yksilöitä sisaruksen läsnäolosta huolimatta. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan kuitenkin toisen sisaruksen dominointia tapahtuu, mitä Pehkosen tuloksissa ei käynyt ilmi.

Rannikon tutkimus oli kolmesta aiemmasta tutkimuksesta erilaisin verrattuna tähän tutkimukseen, mutta joitain samankaltaisuuksia kuitenkin löytyi. Rannikko tutki väitöskirjassaan sisarussuhteiden merkitystä sosiaali- seen kehitykseen. Molemmissa tutkimuksissa todettiin sisarusten lohduttavan toisiaan. Myös pienemmän sisaruksen mallioppiminen isommalta sisarukselta tuli esiin molemmissa tuloksissa. (Rannikko, 2008, 112–114, 116–117) Näitä asioita lukuun ottamatta tuloksista ei löytynyt toisiaan tukevia asioita eikä verrattavissa olevia tuloksia.

7 POHDINTA

Tulosten perusteella voidaan todeta sisarusryhmämallissa olevan monia positiivisia puolia. Mallioppimisen korostuminen tutkimuksen tuloksissa vahvisti omaa näkemystämme sen positiivisuudesta sisarusryhmässä. Eriikäisten oleminen samassa ryhmässä mahdollistaa rikastuttavan oppimisympäristön kaiken ikäisille, mutta etenkin pienille. Isompien lasten hyödyt, varsinkin heidän ollessa perheen ainoita lapsia, ovat huomattavat. He oppivat ottamaan huomioon pieniä lapsia, mitä ei normaalisti perheen arjessa tapahdu. He saavat positiivisia kokemuksia pienten auttamisesta ja kasvattavat itsetuntoaan opettamalla pienempiä.

Sisarusten samassa ryhmässä oleminen tuo vanhemmille myös käytännöllisyyteen liittyen hyötyä. Lapsia ei tarvitse hakea monesta eri ryhmästä tai pahimmillaan jopa eri päiväkodeista, joten aamu sujuu nopeammin ja helpommin. Sisarusryhmämallissa on päivähoitopaikkojen kannalta enemmän joustavuutta, kun jokaiseen ryhmään voi paikan avautuessa ottaa uuden lapsen iästä riippumatta, kuitenkin tietysti lapsiluku huomioiden. Haasteena tässä onkin lapsilukujen tarkka seuraaminen.

Sisarusrhmämallin haasteena on kaikkien lasten tasapuolinen huomioiminen. Kun pienten perushoidolliset toimet vaativat työntekijöiltä huomattavasti enemmän kuin isompien, saavatko isommat saman verran tai riittävästi huomiota? Vielä, jos ryhmä on kovin suuri ja pieniä on paljon suhteessa isompiin, on riski, että isommat jäävät vähäiselle huomiolle. Ja näissä isommissakin saattaa olla lapsia, joilla on erinäisiä haasteita ja he

tarvitsevat siksi enemmän huomiota. Mitä jos ryhmässä onkin hiljaisempi lapsi, jolla saattaa kotona olla jotakin pielessä? Riittääkö työntekijöiden aika tällaisen huomioimiseen ja huomaamiseen sekä tilanteeseen puuttumiseen?

Opinnäytetyön tekeminen ja sisarusryhmämalliin tutustuminen lisäsivät ymmärrystä mallin vaativuudesta työntekijän näkökulmasta. Työntekijöiltä vaatii paljon, jotta sekä mallin että varhaiskasvatussuunnitelman vaatimukset täyttyvät. Malli vaatii varhaiskasvatuksen opettajan työtä ajatellen huomion kiinnittämistä siihen, että huomioi varmasti jokaisen ryhmän lapsen ja mahdollistaa kaikille iän ja kehityksen mukaista toimintaa. Tämä vaatii työntekijältä hyvää havainnointikykyä sekä tilannetajua. Pedagogisen osaamisen merkitys korostui tutkimuksen tuloksissa, mitä pidämme itsekin sekä sisarusryhmämallin toimivuuden että lasten kasvun ja kehityksen tukemisen kannalta tärkeänä asiana. Hypoteesinammekin oli, että mallin toimivuus vaatii työntekijöiltä paljon. Toisena hypoteesina oli mallin positiivinen vaikutus lapsen sosiaaliselle kehitykselle. Etenkin työntekijöiden näkemykset puolsivat näitä hypoteesejamme.

Jatkotutkimusaiheena voisi olla esimerkiksi selvittää enemmän vanhempien näkemyksiä mallista ja sen toimivuudesta. Myös maahanmuuttajataustaisten tai erityisen tuen tarpeessa olevien lasten näkökulmasta sisarusryhmämallia voisi tutkia enemmän. Saavatko esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset lapset tarvitsemaansa tukea muun muassa suomen kielen oppimiseen sisarusryhmässä? Miten erityistä tukea tarvitsevien lasten tuentarpeet huomioidaan sisarusryhmässä? Myös vanhempien lasten riittävän huomion saaminen voisi olla yksi tutkittava asia.

7.1 Sisarusryhmämallin toimivuuden kehittäminen

Kyseinen päiväkotitoiminta, johon opinnäytetyö tehtiin, saa tuloksista ideoita toiminnan kehittämiseen. Näitä voivat olla muun muassa oppimisympäristön muokkaaminen kaiken ikäisille sopivammaksi sekä henkilöstön yhtenäisen näkemyksen lisääminen kaikkien lasten tasapuolisesta huomioimisesta. Tätä vanhempien lasten huomioon ottamista ja heille ikätasonsa mukaisen toiminnan tarjoamista voidaan kehittää hyödyntämällä enemmän pienryhmäpedagogiikkaa päiväkodin arjessa. Näin taataan, että yhdellä aikuisella on sopiva määrä lapsia ja myös jokainen vanhempi lapsi pystytään huomiomaan.

Tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella on hyvä kiinnittää huomiota sisarusten väliseen dominointiin. Koska tuloksissa tuli ilmi, että toinen sisarus on yleensä kontrolloivampi ja määräälee toista sekä puhuu toisen puolesta, henkilöstön on tärkeää kiinnittää huomiota tähän. Tällaisia asioita voidaan esimerkiksi pohtia myös yhteisissä palavereissa. Sisarusten yhdessä olemisen sekä toisalta itsenäisen toimimisen mahdollistaminen päivän aikana vaatii henkilöstöltä tarkkaavaisuutta sekä huomiointia.

Työntekijöiden välinen avoin ja rehellinen kommunikaatio on äärimmäisen tärkeää, kun ryhmät ovat isoja ja työntekijöitä on paljon. Sisarusryhmämallin ollessa kyseisessä päiväkodissa sen verran uusi malli, monille työntekijöille toimintatavat voivat olla vielä hieman hämärän peitossa. Kaikilla ei välttämättä ole kokemusta toimimisesta suuressa ja eri-ikäisistä koostuvassa ryhmässä. Tämän vuoksi yhteisten toimintalinjausten ja –tapojen yhdessä päättäminen ja niistä keskustelu on tärkeää toiminnan kehittämisen kannalta. Tätä keskustelua voi käydä sekä ryhmien työntekijöiden kesken että koko talon kesken.

Havainnoitaessa kahdessa eri ryhmässä kävi ilmi, että ryhmässä toimittiin hyvin eri tavoilla eikä yhteistä selkeää toimintalinjaa tuntunut olevan. Tällä tarkoitetaan sitä, että toisessa ryhmässä eri-ikäisten toimiminen samassa ryhmässä ei aidosti toteutunut, sillä arjessa toimittiin iän mukaan muodostetuissa pienryhmissä. Tämä voi johtua siitä, ettei yhtenäistä toimintalinjaa vielä ole, kun malli on ollut vain vähän aikaa käytössä. Siitä syystä tämä yhteinen toimintalinja olisi yksi kehitettävä asia. Yhteisen toimintalinjan kehittäminen vaatii keskustelua yhteisissä palavereissa ja kompromissien tekemistä yhdessä.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Koko tutkimusprosessin ajan pyrittiin luotettavaan ja eettiseen työskentelyyn. Teoriaosuudessa kaikki lähteet merkittiin tarkasti, jotta alkuperäinen teksti, johon viitattiin, erottuu selkeästi omasta kirjoituksestamme. Käytetyt lähteet ovat ajankohtaisia. Yli 10 vuotta vanhaa lähdeä käytettiin vain harkinnanvaraisesti ja opinnäytetyössä käytettiin vain edelleen paikkansa pitävää tietoa. Kyselyä tehtäessä sanamuotoja muokattiin moneen kertaan, jotta kysymykset eivät olisi millään tavalla johdattelevia. Selkeillä kysymyksillä pyrittiin minimoimaan kysymysten väärinymmärrykset. Kyselyn saatekirjeessä kerrottiin vastaajille, mitä varten heidän vastauksiaan tarvitaan ja mihin tuloksia käytetään.

Havainnoinnissa pyrittiin objektiivisuuteen ja välttämään omien mielipiteiden näkyminen tuloksissa. Havainnoinnin tulokset kirjattiin tarkasti lomakkeisiin tapahtumia väärentelemättä. Kaikkien havainnoitavien sekä kyselyyn vastanneiden henkilöiden anonyymiyys säilyi koko tutkimuksen ajan. Tulokset esitettiin todenmukaisesti mitään pois jättämättä tai liikaa korostamatta. Analyysissa näkyy kerätty aineisto ja kaikki tulokset ovat aineiston avulla perusteltuja.

Otannan ollessa pieni yleistystä tuloksista ei voi tehdä. Ajattelemme kuitenkin, että tulevien sisarusryhmien muodostuksessa voidaan saada tietoa siitä, mitä kaikkea kannattaa ottaa huomioon. Esimerkiksi oppimisympäristöön sekä siihen, mitä mallin toimivuus vaatii työntekijöiltä, liittyvää tietoa tuli esiin tutkimuksessa. Tutkimuksen tuloksissa oli lisäksi samankaltaisuuksia edellisiin tutkimuksiin verrattaessa, mikä mielestämme lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksessa sekä havainnoinnin että kyselyn otannat olivat pienet, joten tulokset eivät ole yleistettävissä laajemmin. Havainnoinnissa oli yhteensä 8 lasta tutkimuskohteina yhdestä päiväkodista, joten tätä ei voi mielestämme yleistää laajemmin koskemaan sisarusryhmiä. Webropolista näki, että työntekijöille tehtyä kyselyä alettiin täyttää 17 kertaa, mutta vastauksia saatiin kuitenkin vain 7. Vastausprosentti jäi 25 % eikä tuloksia mielestämme voi laajentaa kyseistä päiväkotia laajemmalle.

Emme osaa sanoa, mistä johtui, että kyselyä alettiin täyttää 17 kertaa, mutta saimme siitä vain murto-osan vastauksia. Oliko kysely liian pitkä tai muuten motivaatio vastata loppui kesken? Kävikö jotkut katsomassa kyselyä ennen kuin vastasivat ja lähettivät vastauksensa? Vai oliko kyselyn kanssa kenties jonkinlaisia teknisiä ongelmia, että vastaukset eivät tallentuneet? On myös mahdollista, että joku vastaajista ei huomannut painaa lähetä-nappia, jolloin vastaaminen jäi kesken. Myös vastaajien tietotekniikan käyttötaidot saattoivat vaikuttaa asiaan.

7.3 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessi sujui mielestämme hyvin. Yhteistyön tekeminen sujui ongelmitta kaikissa vaiheissa. Loppu vaiheessa työskentely siirtyi koronavirus-pandemian vuoksi etätyöskentelyyn, mutta opinnäytetyön tekeminen sujui etänäkin hyvin. Lähdekirjallisuuden käyttö hankaloitui pandemian alettua, koska kirjastot suljettiin eikä kirjoja näin ollen saanut lainata. Tutkimuslupaa odotimme kaksi kuukautta, mikä aiheutti päänvaivaa ja tietenkin hidasti prosessia. Tästä huolimatta saimme kerättyä aineiston ja saimme opinnäytetyön tehtyä pääpiirteissään suunnitellussa aikataulussa. Jälkikäteen ajateltuna työntilaajan kanssa olisi voinut tehdä tiiviimpää yhteistyötä. Emme itse olleet suunnitteluvaiheen jälkeen yhteydessä tai kysyneet työntilaajan näkemyksiä tavoitteita ajatellen. Oma työskentelyä pohtiessa tämä on asia, minkä olisi voinut tehdä toisin opinnäytetyön hyödyllisyyttä ajatellen.

LÄHTEET

American Academy of Pediatrics (2015.) Types of Sibling Relationships. Haettu 28.11.2019 osoitteesta

<https://www.healthychildren.org/English/family-life/family-dynamics/Pages/Types-of-Sibling-Relationships.aspx>

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Eskonen, H. (2018.) Kun lapsi karkasi päiväkodista helsinkiläispäiväkodista, työntekijöitä oli tarpeeksi vain paperilla – Uutta lakia nuijitaan läpi, vaikka asiantuntijat epäilevät lasten turvallisuuden vaarantuvan. Yle Uutiset. Haettu 13.5.2020 osoitteesta

<https://yle.fi/uutiset/3-10197063>

Howe, N. & Recchia, H. (2014.) Sibling Relations and Their Impact on Children's Development. Concordia University. Haettu 28.11.2019 osoitteesta

<http://www.child-encyclopedia.com/peer-relations/according-experts/sibling-relations-and-their-impact-childrens-development>

Jyväskylän yliopisto. (2015). Havainnointi eli observointi. Jyväskylän yliopiston Koppa. Haettu 18.11.2019 osoitteesta

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. (2009). *Varhaiskasvatusta ammattitaidolla*. Helsinki: Kirjapaja.

Kananen, J. (2015). Opinnäytetyön kirjoittajan opas, näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202.

Kananen, J. (2017). *Laadullinen tutkimus pro graduna tai opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234.

Keltikangas-Järvinen, L. (2012). *Pienen lapsen sosiaalisuus*. Helsinki: WSOY.

Kiintymysvanhemmuusperheet ry. (2019.) Mallioppimisen teoriaa. Haettu 29.11.2019 osoitteesta

<http://kiintymysvanhemmuus.fi/mallioppimisen-teoriaa/>

Kokko, V. (2015). *Sisarusr ryhmä opettaa lasta jollain tavalla ymmärtämään iän tuomia taitoja*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Haettu 28.10.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015120419368>

Kronqvist, E. (2006). Pienten lasten yhteistoiminta ja sen sosiaalinen dynamiikka. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, ss. 166–182.

Kronqvist, E. (2017). Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. E.Hujala & L.Turja. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, ss. 10–28.

MLL. (2017a.) 1–2-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Haettu 27.11.2019 osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/1-2-v/1-2-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

MLL. (2017b.) 2–3-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Haettu 27.11.2019 osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/2-3-v/2-3-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

MLL. (2017c.) 3–4-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Haettu 27.11.2019 osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/3-4-v/3-4-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

MLL. (2017d.) 4–5-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Haettu 27.11.2019 osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/4-5-v/4-5-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

MLL. (2018.) 5–6-vuotiaan sosiaalinen kehitys. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Haettu 27.11.2019 osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/5-6-vuotiaan-sosiaalinen-kehitys/>

Nolen, J. (n.d.) Bobo doll experiment. Encyclopedia Britannica. Haettu 13.5.2020 osoitteesta <https://www.britannica.com/biography/Albert-Bandura>

Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Opetushallitus. Haettu 26.11.2019 osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Pehkonen, S. (2015.) *Sisarussuhteet ympärivuorokautisen päiväkodin lapsiryhmässä*. Pro gradu -tutkielma. Varhaiskasvatuksen koulutus. Oulun yliopisto. Haettu 13.11.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201508141915>

Rannikko, U. (2008.) *Yhteinen ja erillinen lapsuus. Sisarusten sosiaalistava merkitys*. Akateeminen väitöskirja. Sosiologia. Tampereen yliopisto. Haettu 18.11.2019 osoitteesta <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7510-8>

Sarajärvi, A & Tuomi, J. (2015). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.

Turunen, P & Kärkkäinen, H. (2019). "Lakia tulee kato lukea vähän sormien läpi" - Touhulan opettaja kertoo, miten ryhmäkoko kasvatettiin ja vanhemmille käskettiin valehtelemaan. *Iltasanomat*. 7.2.2019. Haettu 13.5.2020 osoitteesta <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000005992316.html>

Unicef. (n.d). Yleissopimus lapsen oikeuksista. Haettu 26.11.2019 osoitteesta <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Valli, R. (2015). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Haettu 26.11.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp446899600>

KYSELYN RUNKO

1. Ikä
2. Sukupuoli
3. Korkein koulutusaste
Ammatillinen perustutkinto
Lukio
Ammattikorkeakoulututkinto
Yliopistotason tutkinto
muu, mikä
4. Ammattinimike
Varhaiskasvatuksen opettaja
Varhaiskasvatuksen sosionomi
Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
muu, mikä
5. Työkokemus varhaiskasvatuksessa
0 v
alle 1 v
1-4 v
4-10
yli 10
6. Työkokemus eri-ikäisten ryhmässä
0 v
alle 1 v
1-4 v
4-10 v
yli 10 v

SISARUSRYHMÄMALLI

7. Mitä mieltä olet sisarusryhmämallista?
8. Mitä hyötyjä mielestäsi sisarusryhmämallista on lapsen sosiaalisen kehityksen kannalta?
9. Mitä haasteita näet sisarusryhmämallista lapsen sosiaalisen kehityksen kannalta?
10. Millainen vaikutus mielestäsi sisarusryhmämallilla on lapsen sosiaalisten taitojen kehityksen kannalta?
11. Viettävätkö eri-ikäiset lapset mielestäsi yhdessä paljon aikaa päivän aikana?
12. Miten eri-ikäisyys huomioidaan ohjatussa toiminnassa?

LEIKKI

13. Leikkivätkö eri-ikäiset lapset yhdessä?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
Jos vastasit ei tai en osaa sanoa, siirry kysymykseen X

14. Kuinka usein eri-ikäiset leikkivät yhdessä?
Päivittäin
2-4 kertaa viikossa
Viikoittain
Harvemmin
15. Miten lapset huomioivat eri-ikäiset leikkitoverit leikeissään?
16. Nuorempi lapsi rikkoo sääntöjä leikissä. Vanhempi lapsi...
1. Toruu nuorempaa
  2. Suuttuu sääntöjen rikkomisesta
  3. Poistaa leikistä
  4. Lähtee itse leikistä
  5. Tiedostaa, ettei nuorempi ymmärrä vielä sääntöjä ja antaa olla
  6. Selittää leikin säännöt ja kertoo, kuinka toimia

ERI-IKÄISET SAMASSA RYHMÄSSÄ

17. Sanoittavatko vanhemmat lapset nuorempien tunteita? (esim. Kertoo nuoremmalle, että hän on surullinen.)
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
18. Auttavatko mielestäsi vanhemmat lapset nuorempia päiväkodin sääntöjen opettelussa? (esim. Käsien pesu, astioiden vieminen, lelujen kerääminen)
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
19. Auttavatko vanhemmat lapset mielestäsi nuorempia sosiaalisten sääntöjen (esim. Lelujen jakaminen, toisten huomioiminen leikissä, oman vuoron odottaminen) oppimisessa?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
20. Lohduttaako vanhemmat lapset nuorempia?
Päivittäin
2-4 kertaa viikossa
Viikoittain
Harvemmin
Ei koskaan
21. Lohduttaako nuoremmat lapset vanhempia?
Päivittäin
2-4 kertaa viikossa
Viikoittain
Harvemmin
Ei koskaan

SISARUSSUHTEET

22. Kinastelevatko sisarukset keskenään mielestäsi enemmän kuin muiden lasten kanssa?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
23. Puolustaako mielestäsi sisarukset toisiaan ristiriitatilanteissa muiden kanssa?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
24. Jos vastasit kyllä edelliseen kysymykseen, miten sisaruksen puolustaminen tulee esille?
25. Oletko huomannut päiväkodin arjessa, että toinen sisaruksista on dominoivampi?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
26. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, miten tämä näyttäytyy?
27. Jos sisarukset erotetaan (esim. eri toimintoihin) päiväkotipäivän aikana he..?
Valitse mielestäsi yleisin vaihtoehto.
Itkevät
Suuttuvat
Ovat iloisia
Eivät reagoi tunteellisesti
En osaa sanoa
28. Auttavatko vanhemmat lapset nuorempia ristiriitatilanteiden selvittämisessä?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
29. Kahdella eri ikäisellä lapsella on erimielisyyksiä. Auttaako vanhempi lapsi nuorempaa viemään neuvottelutilannetta eteenpäin?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa

MALLIOPPIMINEN

30. Ottaako nuorempi lapsi mielestäsi mallia vanhempien lasten toiminnasta?
Kyllä
Ei
En osaa
31. Millaista tekemistä nuoremmat jäljittelevät?

32. Jäljitteleekö nuorempi sisarus helpommin omaa sisarustaan kuin muita lapsia?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
33. Lähteekö nuorempi lapsi ”pahan tekoon” mukaan helpommin vanhemman lapsen yllyttämänä, kuin oman ikäisen?
Kyllä
Ei
En osaa sanoa
34. Muuta huomioitavaa eri-ikäisten ryhmään liittyen?

KIITOS VASTAUKSISTA

Havainnoinnin lupalomake

Hyvät huoltajat!

Olemme kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita Hämeen ammattikorkeakoulusta. Suuntaudumme varhaiskasvatukseen ja saamme varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyden. Teemme opinnäytetyötä sisarusryhmämalliin liittyen. X päiväkodissa on otettu käyttöön sisarusryhmämalli eli lapsia ei enää jaotella iän perusteella alle 3-vuotiaiden ja 3-5 –vuotiaiden ryhmiin. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat: Mitä näkemyksiä työntekijöillä on sisarusryhmämallin vaikutuksesta lapsen sosiaaliseen kehitykseen sekä miten sisarusryhmämalli toimii päiväkodissa. Keräämme aineiston työntekijöille suunnatulla kyselyllä sekä havainnoimalla lasten toimintaa päiväkodissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa sisarusryhmämallin toimivuudesta ja tarvittaessa ideoita toiminnan kehittämiseen.

Tarkoituksenamme on havainnoida lasten sosiaalista käytöstä eri ikäisten kanssa sekä tämän sisarusryhmämallin toimivuutta päiväkodin arjessa. Lasta ei pysty tunnistamaan tutkimuksesta, ainoastaan lapsen ikä huomioidaan tuloksissa. Missään ei mainita päiväkodin nimeä tai aluetta. Teemme havainnoinnin 9.-13.3.2020 välisenä aikana kirjaamalla havaitsemiamme tilanteita päivien aikana ennalta tehtyyn havainnointi lomakkeeseen. Emme videoi tai äänitä havainnointia.

Lapsen nimi/Lapsien nimet

Annan luvan lapseni havainnointiin _____

Lastani ei saa havainnoida _____

Huoltajien nimet

Allekirjoitus

Päivämäärä ja paikka

Jos havainnoinnista tai opinnäytetyöstämme heräsi kysymyksiä tai haluat lisätietoa, meiltä voi tulla kysymään harjoittelun aikana kasvotusten tai laittamalla sähköpostia osoitteeseen:

anni.pollari@student.hamk.fi tai jemina.loytty@student.hamk.fi

Kiitos ajastanne!

Ystävällisin terveisin

Anni Pollari ja Jemina Löytty

Havainnointitaulukko

	Lapsi 1	Lapsi 2	Lapsi 3	Lapsi 4
Mallioppiminen				
Neuvottelutaidot				
Eri-ikäisten huomioiminen				
Sääntöjen rikominen				
Ristiriitatilanteet				
Leikki				
Muuta huomioitavaa				